

Univerzita Palackého v Olomouci
Cyrilometodějská teologická fakulta
Katedra křesťanské sociální práce

Sociální práce s dětmi a mládeží

Klára Dostálová

***Metodika práce sociálního pracovníka při rozvodu, podpoře dětí a
zlepšování jejich psychického stavu během soudního procesu***

Bakalářská práce

Vedoucí práce: PhDr. Jiří Pospíšil, Ph.D.

2024

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem práci vypracovala samostatně a že jsem všechny použité informační zdroje uvedla v seznamu literatury.

V Olomouci dne

.....

Klára Dostálová

Poděkování

Chtěla bych poděkovat panu PhDr. Jířimu Pospíšilovi, Ph.D. za odborné vedení práce a cenné rady, které mi pomohly tuto práci zkompletovat.

Obsah

Úvod	1
1 Rozvod a jeho následky.....	2
1.1 Emocionální a psychický dopad rozvodu na děti	2
1.2 Role sociálního pracovníka.....	3
1.2.1 Úloha sociálního pracovníka v soudním procesu.....	4
1.2.2 Kolizní opatrovník: Sociální pracovník v právních sporech.....	4
1.2.3 Etické záležitosti a závazky sociálního pracovníka v právních záležitostech.....	5
1.3 Psychická podpora dětí	6
1.3.1 Význam psychické podpory ze strany sociálního pracovníka	8
1.3.2 Metody a strategie psychické podpory dětí.....	8
1.4 Spolupráce s dalšími odborníky.....	10
1.5 Sociálně právní ochrana dětí v souvislosti s rozvodem rodičů	12
1.6 Prevence a intervenční strategie ke zlepšení psychického stavu dětí	14
1.7 Studie a výzkum.....	15
1.7.1 Účinnost intervencí sociálních pracovníků na zlepšení psychického stavu dětí.....	17
2 Metodika práce sociálního pracovníka.....	18
2.1 Podpora dítěte během rozvodového řízení.....	18
2.2 Komunikace s dětmi o rozvodu a soudním procesu	23
2.3 Terapeutické techniky pro zlepšení psychického stavu dětí	30
2.4 Spolupráce s organizacemi zabývajícími se podporou dětí během rozvodového řízení a dalšími profesionály.....	32
2.5 Práce s rodiči a podpora jejich vztahů s dětmi.....	34
3 Aplikace metodiky v praxi	36
3.1 Popis aplikace metodiky v konkrétních případech	36
Závěr	37
Bibliografický seznam použitých zdrojů	38
Přílohy	43

Abstrakt

Tato bakalářská práce obsahuje metodiku s názvem Podpořilkové pro sociální pracovníky, kteří se aktivně účastní rozvodových řízení a věnují se psychické podpoře dětí. Práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část. V teoretické části naleznete vhodné metody a cíle při psychické podpoře dětí ze strany sociálního pracovníka, výsledky studií o dopadech rozvodů na děti a účinnosti intervencí sociálních pracovníků na zlepšení psychického stavu dětí. Praktická část obsahuje metodiku, která je navržena naplňovat cíle prostřednictvím aktivit, které mohou podpořit sociální pracovníky/sociální pracovnice. Metodika zahrnuje také záchranné strategie a konkrétní činnosti, jež mohou sociálním pracovníkům usnadnit práci s dětmi, které potřebují psychickou oporu během rozvodových soudních procesů. Cílem této metodiky je poskytnout konkrétní nástroje a postupy, které budou aplikovatelné v praxi a které přispějí ke zlepšení psychické pohody dětí v této náročné životní fázi.

Klíčová slova: sociální práce, rozvodová řízení, děti, psychická podpora, metodika, záchranné strategie, konkrétní činnosti.

Abstract

This bachelor's thesis contains a methodology called Podpořilkové for social workers actively involved in divorce proceedings and focusing on providing psychological support to children. The work is divided into theoretical and practical parts. In the theoretical part, suitable methods and objectives for providing psychological support to children by social workers are outlined, as well as results of studies on the impacts of divorces on children and the effectiveness of interventions by social workers in improving children's psychological well-being. The practical part includes a methodology designed to fulfill these objectives through activities that can support social workers. The methodology also encompasses rescue strategies and specific activities that can facilitate social workers' work with children in need of psychological support during divorce proceedings. The aim of this methodology is to provide specific tools and procedures that are applicable in practice and contribute to improving the psychological well-being of children in this challenging life phase.

Keywords: social work, divorce proceedings, children, psychological support, methodology, rescue strategies, specific activities.

Úvod

Děti se mají vychovávat tak, aby se později nevěleky smutně životem a aby nenechaly všechny poklady a krásy světa shnít jen proto, že by k nim nenalezly klíč.

Antoine de Saint-Exupéry

Co vyjadřuje tento citát? Pro někoho neuchopitelnou podstatu slov, pro jiného důležité sdělení. Smutné, nešťastné životem vláčené dítě, nemůže dospět ve spokojeného dospělého. Důvodů, proč jsou děti smutné, může být opravdu neskutečné množství, rozpad manželství, rozpad lásky, ze které dítě pochází, může být právě jedním z nich. Rozvodové řízení dětem přináší mnoho emocionálních výzev, bývá to pro děti velmi těžké období nepohody, smutku a nejistoty. V tomto období je důležité zvolit vhodný způsob komunikace a podpory, neopomíjet skutečnost, že dítě potřebuje své rodiče a potřebuje vnímat, že je jimi stále milované. Rozvod pro dítě může znamenat ztrátu rodiny jako celku, může se za rozvod rodičů obviňovat, také může zažívat strach co ho čeká, jak bude vlastně žít...?

Rozvodová řízení přináší do života dětí velké množství stresu, a právě proto je velice klíčová role sociálního pracovníka, jehož úkolem je poskytnout podporu a pomoc rodinám v této krizové situaci. Úspěšně zvládnout roli sociálního pracovníka zajišťujícího psychickou podporu dětí během rozvodu předpokládá, že dokáže uchopit teoretické poznatky a aplikovat je v praxi, z vlastní zkušenosti mohou potvrdit, že to není vždy tak jednoduché, jak to zní. Tato skutečnost, byla jedním z důvodů, proč jsem se rozhodla metodiku vytvořit.

Tato bakalářská práce se zaměřuje na vytvoření metodiky pro sociální pracovníky, kteří se aktivně účastní rozvodových řízení a věnují se psychické podpoře dětí. Práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část, v teoretické části jsou zmíněné vhodné metody a cíle při psychické podpoře dětí ze strany sociálního pracovníka. Teoretická část dále obsahuje konkrétní informace o kolizním opatrovníkovi a jeho etické závazky, práva dětí během soudního řízení, spolupráci s odborníky a také výsledky již zpracovaných intervenčních strategií a studií zabývajících se dopadem rozvodů na děti a také účinnost intervencí sociálních pracovníků na zlepšení jejich psychického stavu. V praktické části je zpracována metodika a její využití v praxi.

Hlavním cílem mé bakalářské práce je vytvořit konkrétní metodiku, která bude moci být použita v praxi sociálními pracovníky, a přispět tak k lepšímu zajištění psychické pohody dětí během rozvodových soudních procesů.

1 Rozvod a jeho následky

„Rozvod rodiny je jako houba. Málokdy bouchne z ničeho nic. Často vyrůstá z podhoubí, které se v podzemí vztahu formuje řadou neporozumění, neshod a dalších důvodů dlouhá léta. A jednoho dne dozraje. Najednou se něco zlomí a jeden nebo oba partneri vědí, že už to dál nejde.” (Buddeus, Bušta, Dvořáková, 2022, s. 12). Rozvod je v naší společnosti velmi často považován za běžnou věc. Někteří lidé si jeho dopady vůbec neuvědomují, a to především když se jedná o manželství s dětmi. Co znamená rozvod z právního hlediska? Jedná se o jeden ze způsobů zániku manželství a je zakotven v zákoně 89/2012 Sb., občanského zákoníku. Rozvod můžeme také vnímat jako ukončení pomyslné kapitoly v životě partnerů. Také ho můžeme chápat jako rozklíčování dlouhodobých neshod mezi manželi, kteří se během soužití začali navzájem odcizovat, anebo zjistili, že již mezi nimi není ta láska, kterou k životu potřebují, aby naplňovala jejich potřebu být milováni.

„Když se zaměříme na důvody, proč se lidé rozvádějí, je to na celém světě hodně podobné. Důvodem číslo jedna, je spolehlivě to, že si partneri již nerozumějí, nebo zjistí, že nejsou osobnostně „kompatibilní”.” (Buddeus, Bušta, Dvořáková, 2022, s. 11). „Pro mnoho lidí znamená rozvod zhroucení hlavního životního projektu. Partner po rozvodu nezmizí, stále někde je. V případě, že ze svazku přišly na svět děti, je nutné s partnerem dále komunikovat. Partner je přitom živou připomínkou osudového fiaska.” (Matoušek, 2015, s. 21). Rozvod určitě není běžná věc, jedná se o psychicky náročné období, které po sobě zanechá následky.

1.1 Emocionální a psychický dopad rozvodu na děti

„Pro dítě představuje jakýkoliv typ konfliktu mezi rodiči hrozbu. Jde totiž téměř vždy o konflikt dvou nejdůležitějších osob v životě dítěte.” (Matoušek, 2015, s. 25). Dětská psychika je jako skořápka, která kdykoliv může pod nátlakem prasknout a jen velmi těžko se taková skořápka slepuje dohromady, proto jako se skořápkou, tak i s dítětem musíme jednat velice citlivě a opatrně. Představit si, že během okamžiku se může dítěti zhroutit celý svět, protože dvě nejdůležitější osoby v jeho dosavadním světě chtějí navždycky odejít. Děti „ty jsou často tichými oběťmi rozvodů”. (dle Buddeus, Bušta, Dvořáková, 2022, s. 12) Běžnou reakcí na rozvod je u dětí smutek, pocity vlastní viny za rozvod, poruchy spánku, poruchy soustředění, agresivní zlobení

v přítomnosti i nepřítomnosti rodičů. (Matoušek, 2015, s. 26). Formulace, která zazněla v roce 2019 na 3. rodinně-právním sympoziu Justiční akademie v Kroměříži. Vystihuje dopad rozvodu. „Základní potřebou dítěte je mít a rozvíjet vztahy s oběma rodiči. Případné narušení vztahu k jednomu z rodičů je jedním z nejzávažnějších následků rozpadu rodiny.“ Nic důležitějšího není (Buddeus, Bušta, Dvořáková, 2022, s. 19). Mnoho studií potvrzuje, že rozvod rodičů má škodlivý dopad na děti, jak krátkodobě, tak i dlouhodobě. Klíčové faktory zahrnují intenzitu konfliktu mezi rodiči, kvalitu vztahu mezi rodičem a dítětem a způsob výchovy rodiče Ročovská, 2023 (dle Teyber, 2001; Wolchik, Sandler, Winslow, 2005; Pampliega, Aguado, Corral, 2015). „Základní potřebou dítěte, hned po potřebách fyziologických, je potřeba jistoty a bezpečí. Její naplnění je ohrožené, protože se rozcházejí dvě bytosti, které až dosud byly zdrojem jejího naplňování.“ (Matoušek, 2022, s. 268). Dopad rozvodu na děti se převážně projevuje v jejich psychickém stavu a sociálním okolí, zejména v omezeném kontaktu s druhým rodičem a jeho rozšířenou rodinou, což platí zejména v případě, kdy je dítě svěřeno do péče jednoho z rodičů – tento scénář je nejčastější. Dítě ztrácí bezpečné prostředí, které má nejraději a kde zažívá největší pocit jistoty. Důsledky rozvodu se nemusí ihned projevit, ale mohou se objevit ve vzorcích chování dítěte až v období puberty, ba dokonce až na začátku dospělosti. Tyto důsledky mohou být pro děti v situaci rozvodu jak reverzibilní, tak ireverzibilní, což závisí na průběhu a délce trvání rozvodových procesů, a především na jednání a chování rodičů během i po rozvodu Chrenková, 2015, s. 50-51 (dle Matějček, Dytrych, 1994; Plaňava, 2000). Stres z rozvodu se do jisté míry vždy přenáší z dospělých na děti. Když rodiče zvládají krizovou situaci tak, aby dítě nebylo svědkem nenávistných konfliktů nebo fyzického násilí. Existuje naděje, že rozvod nebude pro dítě tak traumatický. V opačných situacích, kdy je dítě svědkem agresivního chování mezi rodiči nebo kdy je manipulováno jedním rodičem proti druhému, může dítě ohrozit právě po stránce psychické, někteří autoři ho oprávněně považují za formu týrání dítěte. Toto téma je podloženo rozsáhlou zahraniční i domácí literaturou založenou na empirickém výzkumu Jůzová Kotalová, Poláková, Houška, 2019, s. 139-166 (dle Pavlát 2015).

1.2 Role sociálního pracovníka

Sociální pracovníci se pohybují ve velmi rozmanitém spektru sociální práce, sociální pracovníci působí v sociálně-právní činnosti, ve specializované oblasti spojené s terapiemi a tréninkem, supervizemi, výzkumu a tvorbě teoretických základů

až po vzdělávání budoucích profesionálů. Působnost v oblasti sociální práce, jak je z výše uvedeného textu zřejmé, velice široká (Gulová, 2021, s. 36). Efektivita práce sociálního pracovníka je úzce spojena s jeho pracovní náplní. Je důležité, aby byl kompetentní v plnění svých pracovních povinností. Jedna z nejdůležitějších kompetencí je schopnost naslouchat a schopnost kooperovat s druhými. Profesionální práce sociálních pracovníků může být reprodukována, jako využívání znalostí a aplikace teoretických poznatků při práci s klienty (Borská, Stejskalová, Vacková, 2019, s. 49). Sociální pracovník u soudu bude zastávat neutrální postoj vůči oběma rozvádějícím partnerům, to je pro výkon jeho povolání zcela zásadní. Pracovníci OSPOD mají především hájit nezávislé zájmy nezletilých dětí. (Matoušek, Kodymová, Koláčková, 2005, s. 68-70). Sociální pracovníci mohou během rozvodového řízení tedy zastávat více než jednu roli.

1.2.1 Úloha sociálního pracovníka v soudním procesu

S OSPODEM se rodiny mohou setkat ve dvojí roli, jednak v roli kolizních opatrovníků hájících nejlepší zájmy dítěte nebo se také může jednat o poskytovatele ochrany pro ohrožené děti. Děti, vůči kterým rodiče neplní své povinnosti nebo zneužívají práva vyplývající z rodičovské odpovědnosti. (Mikulová, Nováková, Poláková, 2021, s. 341).

1.2.2 Kolizní opatrovník: Sociální pracovník v právních sporech

Měl by to být především odborník dohlížející na dítě. Měl by hájit jeho zájmy a zastupovat ho před soudem. Kolizní opatrovník podporuje dítě v komunikaci se soudem a chrání ho před velkou psychickou zátěží, způsobenou např. zdlouhavým soudním procesem z přetrvávajících konfliktů mezi rodiči (Mikulová, Nováková, Poláková, 2021, s. 341). Kolizní opatrovník má také za úkol vyvážit „informační nerovnost“ mezi oběma rodiči. Poskytuje sociálně-právní poradenství v potřebném rozsahu. Poradenství může mít širší význam a působit také jako krizová intervence. Kolizní opatrovník vede rozhovor s dítětem přiměřeně jeho věku. „Rozhovor s dětmi v jednotlivých vývojových obdobích má svá specifika a je nutné znát problematiku vývojové psychologie.“ (Matoušek, Kodymová, Koláčková, 2005, s. 78-80). Kolizní opatrovník je většinou součástí všech soudních řízení a má stejná práva jako ostatní účastníci. Má právo podávat za dítě návrhy ústní i písemnou formou. Na základě setkávání s dítětem sepisuje kolizní opatrovník zprávu, která je jedním

z nejdůležitějších faktorů ovlivňujících závěrečné rozhodnutí soudu (Mikulová, Nováková, Poláková, 2021, s. 347-350). V soudních řízeních, kde se rozhoduje o úpravě poměrů dítěte, má kolizní opatrovník v českém prostředí obvykle roli nestranného a nezávislého odborníka. Jeho hlavním úkolem je asistovat soudu při stanovení toho, jaká úprava poměrů bude nejlepším řešením pro dítě, s důrazem na jeho nejlepší zájem. Jeho role spočívá v aktivním hájení tohoto odborného pohledu v rámci soudního řízení. V roli kolizního opatrovníka je nejdůležitějším cílem provést objektivní ověření, že zájmy dítěte nejsou v rozporu s plány rozvádějících se rodičů. Obecně lze rozpad rodiny považovat za situaci, která vždy ohrožuje nejlepší zájmy dítěte (s výjimkou patologických stavů, jako je např. domácí násilí), protože dochází k silné destabilizaci v životní situaci dítěte, ať už po stránce materiální, emoční nebo vztahové. Úkolem kolizního opatrovníka je tedy zajistit, aby názor a práva dítěte byla v průběhu rozvodového řízení vyslyšena (Jůzová Kotalová, Poláková, Houška, 2019, s. 139-166).

1.2.3 Etické záležitosti a závazky sociálního pracovníka v právních záležitostech

Soudce soudí, sociální pracovník nabízí podporu a poradenství a zároveň musí odolávat tlaku ze strany rozvádějících se rodičů. Sociální pracovník tedy vždy zachovává nepředpojatý postoj. Poradenství, které poskytuje rodině v rozvodu směřuje k uvědomění, že rozpad manželství neznamená opomenutí povinností vztahujících se ke společným potomkům. Sociální pracovník se musí orientovat v právních předpisech, svým profesionálním vystupováním se stává důstojným zástupcem dítěte v právních jednáních (Matoušek, 2015, s. 105). Sociální pracovník jako profesionál dodržuje etický kodex. „Sociální pracovník jedná s každým člověkem jako s celostní bytostí. Zajímá se o celého člověka v rámci rodiny, komunity a společenského a přirozeného prostředí a usiluje o rozpoznání všech aspektů jeho života. Sociální pracovník se zaměřuje na silné stránky jednotlivců, skupin a komunit, a tak podporuje jejich zmocnění.“ (Etický kodex SSP ČR, 2006). K individuálnímu přístupu ke klientům patří zohledňování specifických postupů a situace. To, co může pomoci jednomu klientovi, nemusí platit pro druhého. V oblasti sociální práce nelze uplatňovat jednoznačné postupy; mohou být nastavena pouze vodítka a principy fungování. Kontrolní listy nejsou vhodné, protože sociální pracovník nemůže jednoduše odškrtnout splnění standardních kroků. Místo toho musí flexibilně reagovat na situaci

a přemýšlet o konkrétním dopadu na klienta. Sociální pracovníci čelí mimořádným nárokům, protože i když lidé očekávají, že jednají „správně“, sociální pracovník ví, nebo by měl vědět, že žádný univerzální návod pro „správné“ jednání neexistuje (Zivčák, 2023).

1.3 Psychická podpora dětí

„Děti do slova a do písmene ztrácí půdu pod nohama, protože největší jistota jejich života – bezpečí rodiny s tátou a mámou – se rozpadla jako domeček z karet.“ Děti na rozdíl od dospělých prožívají rozvod úplně jinak. Situace je pro ně natolik obtížná, že ji neumí přijmout a racionálně s ní naložit. To s sebou přináší psychické projevy, které jsou u dětí během rozvodových řízení logickým vyústěním. U dětí z rozvedených rodin nezávisle na pohlaví obecně platí, že ve srovnání s dětmi vyrůstajícími v rodině ucelené, mají více poruch chování, projevují se u nich příznaky stresu, mohou mít horší studijní výsledky, nižší sebevědomí a také se mohou potýkat s obtížemi ve společenském přizpůsobení. Tyto rozdíly můžeme pozorovat i v dospělosti. Lidé, kteří zažili rozvod během svého dětství mají mnohem horší ukazatele psychologického a společenského fungování (Matoušek, Kodymová, Koláčková, 2005, s. 67).

Potřeby dětí v souvislosti s rozvodem:

Potřeba stability, stabilita v životě dítěte znamená především pocit jistoty, předvídatelnosti a adaptaci na změny odehrávající se kolem něj. V situaci rodičovského konfliktu jde hlavně o psychickou stabilitu, která souvisí se změnami v rodině. Dítě potřebuje vědět, co se bude dít, kde bude žít a s kým, kolik času stráví s druhým rodičem, jestli bude měnit školu, zda bude mít možnost vídat své prarodiče. Je důležité, aby mohlo vyjádřit svůj názor na rodinné uspořádání. Rodiče v konfliktu mohou zanedbávat informování dítěte a zjišťování jeho přání. Odborná podpora a sledování jeho stavu jsou klíčové pro naplnění potřeby stability. Péče o dítě po rozvodu či rozchodu rodičů, zejména střídání prostředí, vyžaduje pečlivé řešení a pozornost k jeho zájmům. **Potřeba bezpečí**, riziko nastává v okamžiku, kdy je dítě svědkem násilného chování rodičů, i v rodinách, kde se dříve násilí nevyskytovalo. Děti vystavené intenzivnímu a dlouhotrvajícímu konfliktu mezi rodiči jsou považovány za ohrožené podle zákona o SPOD. Jejich situaci lze přirovnat k psychickému týrání. Někdy násilí slouží jako argument v neprospěch druhého rodiče nebo se stává předmětem trestních oznámení. Dítě, které je manipulováno a vystavováno násilí, má obtížné posoudit skutečné nebezpečí a vytvořit si názor na chování obou rodičů. Může

pociťovat odpovědnost za rodiče deklarujícího se jako oběť nebo mít obavy z údajného násilníka. V některých případech jsou děti také psychicky ohroženy opakovaným vystavováním novým, často stresujícím situacím, jako je podávání svědectví na úřadech, u soudu, na policii nebo u znalců. **Potřeba v oblasti identity**, rodiče, kteří se těžko vyrovnávají s rozvodem, mohou své negativní pocity přenášet do přímé či nepřímé kritiky druhého rodiče. Snaží se získat pochopení tím, že vyjadřují kritické názory před ostatními členy rodiny, včetně dítěte. Mohou též manipulovat s dítětem, aby získali jeho podporu nebo ho obrátili proti druhému rodiči. Dítě v takové situaci je zmatené. Ztrácí rodičovský vzor a hledá nejlepší strategie, jak se nově vzniklé krizové situaci co nejlépe přizpůsobit. **Potřeba samostatnosti**, dítě se v první řadě osamostatňuje v rámci rodiny, kde má podporu ze strany rodičů, což posiluje jeho sebevědomí. Rodiče, kteří procházejí konfliktem, mohou být omezeni ve vykonávání své rodičovské role. V takové rodině, zejména pokud je rodičovský konflikt dlouhodobý, mohou děti přijímat odlišné role. Například, když je jeden z rodičů traumatizován sporem, může se stát obětí, a dítě pak může přijmout ochrannou nebo pseudopartnerskou roli. Neschopnost rodiče plnit základní potřeby rodiny, jako jsou nákupy nebo komunikace se školou, může dítě donutit převzít roli rodiče. Dítě se může snažit svojí samostatností zakrývat problémy, které probíhají v rámci rodiny. Samostatnost dítěte a její rozvoj jsou často předmětem dalších sporů mezi rodiči, kteří mohou mít rozdílný postoj na ochranu dítěte před krizovou situací, ve které se nacházejí. **Potřeba hranic a vedení**, mít jasně stanovené hranice úzce souvisí s potřebou bezpečí. V situaci rodičovského sporu se někdy mění režim fungování rodiny, a rodiče, zapletení do sporu, nemusí dítěti věnovat dostatečnou pozornost. Bezprostřední nebezpečí může dítěti hrozit při veřejné hádce rodičů nebo na místech, kde by se mohlo ztratit. Dlouhodobě může být ohroženo nedostatkem kontroly rodičů nad jeho fungováním a nad jeho trávením volného času. Během vyhocených situací mohou rodiče ztrácet kontrolu nad svým chováním, což může dítěti být patologickým vzorem ve vzájemných vztazích kde se nerespektují hranice. **Potřeba finančního zajištění**, materiální zajištění rodiny je vždy ovlivněno rozpadem rodiny, někdy to rodina nemusí pociťovat, ale ve většině případech se to rodiny dotkne. Dochází ke změnám ve struktuře příjmů a výdajů rodiny, kdy rodiče nebo jiné osoby a úřady hodnotí potřeby dětí a diskutují o jejich relevanci. Majetek rodiny často figuruje jako sporný bod mezi rodiči, kteří mohou více usilovat o dominanci nad partnerem než o optimální uspokojení potřeb dětí. Stejně tak se může stát, že výživné, které je soudem

stanoveno není v souladu s rozsudkem, což může rodiče, kterému budou svěřeny děti do péče přivést do situace hmotné nouze. **Potřeba socializace** v naplňování potřeby socializace hraje rodina významnou roli jako stabilní a bezpečné prostředí, kde dítě získává jistotu pro navazování vztahů. Pokud je funkce rodiny narušena, například rodičovským konfliktem, může to ohrozit socializaci dítěte. Při dlouhotrvajících sporech si dítě může hledat náhradní sociální vazby a při snížené rodičovské kontrole se může vystavit rizikovým situacím s vrstevníky nebo na sociálních sítích. Vzor vztahu mezi rodiči má také vliv na budoucí partnerské vztahy dítěte (Jůzová Kotalová, Poláková, Houška, 2019, s. 139-166).

1.3.1 Význam psychické podpory ze strany sociálního pracovníka

Jak významnou roli v psychické podpoře dětí hraje sociální pracovník? Obhájí nejlepší zájem dítěte, proto je jeho role při podpoře dětí nezbytná. Také respektuje oba rodiče, komunikuje otevřeně s ohledem na pocity dítěte. Je důležité, aby sociální pracovník motivoval rodinu k alternativním postupům, podporujícím hladší průběh rozvodu. Tyto postupy nezajišťují obnovu společného soužití rodiny, ale napomáhají obnovit vzájemnou důvěru a komunikaci (Matoušek, Kodymová, Koláčková, 2005, s. 70). Sociální pracovníci hrají klíčovou roli v poskytování dětem potřebné psychické podpory během rozvodového procesu. U velkého množství rozvodových řízení se neřeší „právo dítěte“, jako spíše „právo na dítě“. Tyto procesy mají spíše podobnost s majetkoprávním soudním jednáním a dospělý si u nich kompenzuje především své vlastní zájmy bez ohledu na dítě. Vůbec se nebere v potaz, že příčinou sporu nejsou děti, ale právě rodiče (Barvíková, 2016). „Místo toho, aby se důsledky přičetly často – a to i když nechtěně nebo nevědomě – bezohledným rodičům, naloží se naopak na bedra dětí.“ Barvíková (dle Rudolph 2009, s. 20).

1.3.2 Metody a strategie psychické podpory dětí

Na rozvod nebude nikdy vhodná doba, na této skutečnosti se shodují dětské psychologové. Dětský psycholog Zdeněk Matějček to vystihnul ve svém slavném výroku „Přestali jste být partnery, zůstáváte však nadále rodiči,“ (Bachárová, Procházková, 2023). Mezi opatření při práci s rodinou v rozvodu mohou sociální pracovníci nabídnout např. poradenství, spolupráci s jinými odborníky, mohou klientům objasnit užívání kompetencí, které jsou dané zákonem o sociálně-právní ochraně dětí, do kterých spadá pořádání případových konferencí, nařízení spolupráce

s mediátorem nebo cílené návštěvy odborného poradenství. Mezi metody a techniky, využívané v sociální práci můžeme řadit např. sociální diagnostiku, sociální šetření, sociálně-terapeutický rozhovor. Sociální pracovník může využívat mediační dovednosti a speciální techniky, zaměřené na konkrétní případ. Veškeré způsoby podpory sociální pracovník vztahuje k dítěti a jeho prožívání zátěžové situace. (Zakouřilová, 2017). “Zažívá-li člověk takto vyhrocenou situaci, adaptační mechanismy, které využívá při běžné zátěži selhávají.” O to více je důležité zajistit podporu, pokud se do této situace dostane dítě, reagující na ztrátu základních životních jistot, které mohou způsobit akutní reakce na stres např. nesoustředěnost, zhoršené komunikační schopnosti, zlostné emoce, agresivní projevy atp. Krizová intervence jako prostředek k řešení náhlé krizové situace za účelem zajistit dítěti pocit bezpečí, pevnou půdu pod nohama, oporu při emočním vyčerpání (Vodáčková, 2020, 359-361).

Strategie podpory dítěte během soudního řízení

Kdo má za úkol hlídat, aby mělo dítě během soudního jednání stejná práva jako dospělý? Kdo během soudního jednání zajistí, aby byl k dítěti uplatňován respektující přístup a neopomíjely se jeho participační práva? Dítě potřebuje dospělého průvodce, který bude adekvátně reagovat na jeho potřeby. Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí se intenzivně zabývá participačními právy dětí (Nováková, 2022, s. 67). § 867/2 OZ, není-li podle zjištění soudu dítě schopno informace náležitě přijmout nebo není-li schopno vytvořit si vlastní názor nebo není-li schopno tento názor sdělit, soud informuje a vyslechne toho, kdo je schopen zájmy dítěte ochránit, s tím, že se musí jednat o osobu, jejíž zájmy nejsou v rozporu se zájmy dítěte; o dítěti starším dvanácti let se má za to, že je schopno informaci přijmout, vytvořit si vlastní názor a tento sdělit. Názoru dítěte věnuje soud patřičnou pozornost (OZ, § 867/2, 892012 Sb.). “Pokud je dítě způsobilé k tomu, aby v řízení bylo vyslechnuto přímo soudem, a neodporuje to ani jeho nejlepšímu zájmu, pak by to měl být také přímo soud, kdo dítěti své rozhodnutí přístupnou formou vysvětlí. Takové informování dítěte přímo soudem jako nestrannou a neutrální autoritou je zcela zásadní tam, kde rodiče dítěte či jiné osoby mu blízké vystupují v soudním řízení proti sobě, a proto poté ani nemusí být schopni dítě nezkráteně informovat o průběhu a výsledku řízení.” (Nález Ústavního soudu ze dne 8.10. 2018, sp. zn. II. ÚS 725/18).

Pozornost si zaslouží pilotní testování tzv. soudních sociálních pracovníků. “Jedná se o aktivitu v rámci projektu Zlepšení přístupu zranitelných skupin osob ke spravedlnosti (2020-2023), který je financován prostřednictvím Finančních

mechanismů Norska (2014-2021).” Hlavním cílem je vymezit fungování sociálních pracovníků v rámci justice a zkvalitnit práci sociálních pracovníků v oblasti soudnictví. Dále se zaměřuje na zkvalitnění přístupu ze strany soudu k dětem a podpořit tak koncept problem-solving justice. Díky soudním sociálním pracovníkům bude kladen větší důraz na participaci v rodinném právu veřejném, a to nejen u rozvodového řízení (ÚVČR, 2021).

Příprava dítěte na výslech během rozvodového řízení

Dítě bude na soudní jednání předem připraveno. Přípravu zajistí osoba, která dítěti zajistí pocit bezpečí. Tato osoba bude vždy hájit potřeby dítěte a nejen potřeby, ale především jeho práva. Protože se jedná o rozvodové řízení V tomto případě nemůže dítě zastupovat jeho zákonný zástupce. Jelikož by mohl na dítě klást ať už cíleně nebo nevědomky nároky spojené s vlastním užitkem. Odborník, který zajišťuje nejlepší zájem dítěte by v této oblasti měl mít již nějaké zkušenosti. Ideálně se jedná o pracovníci nebo pracovníka OSPOD, ale může se jednat také o profesionálního pracovníka z jiné oblasti například psychologa, speciálního pedagoga, etopeda. Cílem pracovníka, který podporuje dítě, je navázání důvěrného vztahu s dítětem a také předcházení stresových projevů, které by mohly ovlivnit soudní jednání a možnost participace. Pokud se dítě nebude cítit s pracovníkem bezpečně, nebude možné, aby u soudu vypovídalo strachem a emocemi zkreslené informace. Z toho vyplývá, že nejdůležitějším úkolem je zajistit dítěti pocit bezpečí, díky kterému bude moci vyjádřit svá práva a názory (Knetlová, Volfová, Bartušková, 2016). „Předně soudím, že určité právo můžeme dítěti přisoudit právě v té míře, v níž můžeme od něho očekávat odpovědné jeho plnění. Pokud dítě samotné nemůžeme za zneužití jemu přisouzeného práva trestat podle zákona, neměli bychom mu takové právo ani podle zákona svěřovat. Za druhé, všechny věkové hranice jakožto zákonná míra vývojové úrovně dítěte jsou z psychologického hlediska sporné.“ Borská, Stejskalová, Vacková, 2019, s. 44 (dle Matějček, 2004). Toto tvrzení významného dětského psychologa jen potvrzuje, že děti mají být vedeny k participaci.

1.4 Spolupráce s dalšími odborníky

Když se řekne spolupráce, ta se jedná zejména o služby psychologické, psychiatrické, terapeutické a služby mediace. Klíčové je, jak je zadání definováno a kým. Pokud jsou rodičům služby doporučeny, je nezbytné jim jasně vysvětlit význam a cíl těchto služeb, aby byli schopni sami stanovit zadání pro poskytovatele služby. To

má zvláštní význam v případě doporučení pro děti, a umožňuje tak předejít neefektivnímu využívání služeb, nereálným očekáváním ze strany klientů či zadavatelů a případnému zneužití odborných služeb pro manipulativní účely v rámci rodičovských sporů, jako například jednostranné potvrzení stanoviska rodiče (Jůzová Kotalová, Poláková, Houška, 2019, s. 139-166). Mezioborová spolupráce při rozvodu neboli Cochemská praxe. Jedná se o spolupráci představitelů různých disciplín, směřující k řešení problémů a dosažení stanovených cílů, ovšem každý odborník se drží svých kompetencí. Profesionální pracovníci navzájem kooperují s kolegy z jiných oborů. Tento model vystihuje pojem pluridisciplinarita tedy charakter mezioborové spolupráce v rozvodových procesech. Co si pod pojmem představit z hlediska působnosti v praxi? Jedná se o pravidelné měsíční schůzky všech profesionálů působících v daném soudním okrese soudce, advokáty, pracovníky státního orgánu péče o děti, pracovníky manželských poraden, mediátorů, psychologů a dalších specialistů. (Matoušek, 2022, s. 374-376). Rozhodnutí o budoucím životě každého dítěte je nedílnou součástí rodičovské odpovědnosti. Cílem je tedy motivovat rodiče ke společné dohodě. Pokud je vzájemná dohoda příliš obtížná či téměř nemožná, mohou rodiče využít několik různých možností: mediace, případová konference, rodinná terapie, právo spolupráce. Rodičům, kteří nevědí, který proces je pro ně nejvhodnější může OSPOD navrhnout navštívit konkrétní zařízení nebo profesionála. OSPOD má na rozdíl od rodičů nad situací nadhled, zná podpůrné sítě v daném okolí, v minulosti již řešil obdobné situace s jinými rodinami v rozvodu (Brzobohatý, Cirbusová, Rogalewiczová a kol., 2015, s.86-88). Podpora poskytovaná rodině by měla být vzájemně koordinována tak, aby se navzájem doplňovala, neduplikovala a zajistila podmínky pro efektivní využití této podpory ze strany rodičů. Zejména v situacích, kdy je rodičovský konflikt pro rodinu zátěží a není schopna ho zvládnout vlastními silami. To je jeden z důvodů, proč je důležité využití podpůrných služeb. Doporučená nebo nařízená služba by měla v daném okamžiku odpovídat aktuální situaci celé rodiny i individuálním potřebám jednotlivých členů. Například využití mediace pro rodiče, současně s podpůrnými terapeutickými službami pro dítě a rodinnou terapií. Pokud služby nejsou dostatečně koordinovány, může se stát, že rodiče nebo dítě absolvují různé typy služeb, aniž by došlo ke zlepšení jejich situace (Jůzová Kotalová, Poláková, Houška, 2019, s. 139-166).

1.5 Sociálně právní ochrana dětí v souvislosti s rozvodem rodičů

“Má-li dítě rozvod rodičů zvládnout, je důležité ho přesvědčit o tom, že za něj nenese vinu.” (Matoušek, 2022, s. 269). Sociální pracovník ze sociálně-právní ochrany se může s rodinou znát již z předchozího výkonu sociálně-právní ochrany. Znalost rodinné historie může být pro sociálního pracovníka jistou výhodou při sepisování návrhu pro soud na úpravu výchovy a výživy dítěte (Matoušek, 2015, s. 75). OSPOD (Odbor sociálně právní ochrany dětí) samozřejmě primárně komunikuje s rodiči. V případě, že tato komunikace představuje obtíž, nebo dokonce není možná, má OSPOD možnost obrátit se na právní zástupce rodičů, pokud jsou rodiče zastoupeni právním zástupcem. Advokát představuje pro rodiče klíčového spojence a disponuje nejširšími možnostmi vysvětlit rodičům význam spolupráce s OSPOD a dalšími profesionály. Je v zájmu všech stran posilovat komunikaci a spolupráci s advokáty, neboť i advokáti mají zájem na nalezení optimálního řešení pro dobro dítěte svého klienta. Sociálně-právní ochrana zahrnuje celou škálu opatření, cílem těchto opatření je chránit práva dítěte na příznivý vývoj. Také zajistit dítěti řádnou výchovu a chránit jeho zájmy včetně jmění. ZOSPOD (zákon o sociálně-právní ochraně dětí), ale i další předpisy pomáhají OSPODU pracovat s rodiči i dětmi, jak řešit situaci, ve které rodiče nechtějí navázat spolupráci, nerespektují žádná doporučení, nejsou otevření situaci řešit dohodou, nenaslouchají radám, a především svým jednáním ubližují dítěti. I v tomto případě má OSPOD celou řadu opatření, která se navzájem doplňují (Brzobohatý, Círbusová, Rogalewiczová a kol., 2015, s. 9). Sociální pracovník z oddělení SPOD v průběhu rozvodového řízení se věnuje těmto situacím. Spadá sem taková situace, kdy nedochází k předávání dětí v dohodnutém termínu, nedodržování platby výživného a obvinění jednoho rodiče ze špatného zacházení s dítětem. Před rozhodnutím soudu, může sociální pracovník uzavřít s rodinou tzv. mimosoudní dohodu, která pokud je funkční může být využita u konečného rozhodnutí soudu (Chrenková, 2015, s. 54). Role Odboru sociálně-právní ochrany dětí při práci s dítětem a rodinou v situaci rodičovského konfliktu může být dvojitá, s častým rizikem nesprávného prolínání obou rolí. Primárním úkolem OSPOD je ochrana ohroženého dítěte, což vychází z důkladného posouzení situace dítěte a rodiny nebo identifikace ohrožení dítěte podle § 6 zákona o sociálně-právní ochraně dětí. Toto ohrožení může například plynout z týrání dítěte, které má za následek nepříznivé působení na dítě, vedoucí k nepřiměřenému ohrožení jeho života a také tělesné a duševní integrity. Během

rodičovského sporu často vznikají dlouhodobé konflikty s negativními dopady na psychický nebo fyzický stav dítěte, projevující se podobně jako při psychickém týrání. OSPOD musí rozlišovat mezi tímto a systémovým týráním, včetně Münchhausenova syndromu by proxy (Jůzová Kotalová, Poláková, Houška, 2019, s. 139-166). Münchhausenův syndrom by proxy je specifický typ nežádoucího chování rodiče (nebo pečovatele), kdy taková osoba záměrně přehání, falšuje nebo klamně popisuje příznaky, které se týkají zdravotního stavu dítěte. To může zahrnovat lži týkající se symptomatických projevů, aktivní přispívání k vytváření symptomů nemoci u dítěte a systematické úsilí o řešení těchto obtíží, obvykle ze strany jednoho rodiče (nebo pečovatele). Tyto obtíže se často projevují dlouhodobými zdravotními problémy, především u dětí. Syndrom by proxy souvisí s dítětem. Rodiče, z nichž zejména matky, které jsou psychicky nevyrovnané, odmítají jakoukoliv odpovědnost za vznik symptomů u svého dítěte. Toto odmítání je někdy velice razantní, i když existují důkazy o systematickém a cíleném poškozování zdraví dítěte, které může mít trvalé následky. Důležité je zdůraznit, že příznaky a obtíže, kterým dítě čelí, jsou těžko diagnostikovatelné nebo nereagují na běžnou léčbu. Systematická odborná vyšetření často nemohou identifikovat jasnou příčinu symptomů. V některých případech mohou být symptomy dokonce relativně nekonzistentní. I když vyšetření vylučují somatické příčiny obtíží, časová souvislost symptomů s obdobím, kdy je dítě v péči daného rodiče, může být pozoruhodná (Boukalová, 2018). Role OSPOD jako ochránce dítěte je zcela oddělena od funkce kolizního opatrovníka v soudním řízení. Na druhé straně, pokud hrozí střet zájmů dítěte a rodičů, je v opatrovnickém řízení automaticky ustanoven opatrovník a nejčastěji se jedná právě o sociálního pracovníka OSPODU. Je klíčové vymezit jasnou hranici mezi funkcemi opatrovnictví a OSPOD, aby bylo možné správně identifikovat, jestli je dítě v ohrožení. OSPOD čelí tlaku ze strany soudu, rodičů, právních zástupců a dalších aktérů, kteří očekávají využití pravomocí OSPOD. Střet rolí OSPOD vede k očekávání automatické intervence, i když je třeba pečlivě identifikovat skutečné ohrožení dítěte. Postavení kolizního opatrovníka může být vnímáno jako role obhájce dítěte, přičemž zájem dítěte by měl být prioritou všech aktérů, směřujíc k rovnocennému postavení všech zúčastněných (Jůzová Kotalová, Poláková, Houška, 2019, s. 139-166).

1.6 Prevence a intervenční strategie ke zlepšení psychického stavu dětí

Podpora dítěte v projevu emocí, hraje významnou roli během rozvodu. Každé dítě bude reagovat na rozvod jinak. Určitě bychom se měli vyhnout výčitkám za zhoršení školního prospěchu, za útočné až agresivní projevy chování nebo naopak za to, že dítě se uzavřelo do sebe a nechce komunikovat. Tyto projevy jsou naprosto přirozené. Dítě by mělo vědět, že je jeho prožívání v pořádku a okolí včetně rodičů ho respektuje a chápe. “Zachování pozitivního obrazu rodičů pomůže dítěti rozvod překonat.” (Matoušek, 2022, s. 269). Nedílnou součástí je otevřená a pravdivá komunikace s dítětem, která umožní dítěti klást otázky, na které potřebuje znát pravdivou odpověď, pokud dítě nebude mít prostor získat informace, může si vytvořit mylný scénář o situaci a vše prožívat ve větším stresu a diskomfortu. Co když dítě přestane komunikovat? Pokud se dítě uzavře do sebe, je důležité, aby si rodič nastavil zrcadlo a reflektoval svůj negativní postoj, který mohl způsobit stres. V tomto případě je na místě se dítěti otevřít a omluvit se za případné selhání. Rozvod je situace, za kterou nesou zodpovědnost vždy jen rodiče, proto by dítě mělo být ujistěno, že nenese na situaci žádnou vinu (Špaňhelová, 2012). Dítě hledá u rodičů především pocit fyzického a emočního bezpečí, vlivem konfliktů, kterých je součástí se pocit bezpečí výrazně snižuje. Dítě pak usiluje o jeho obnovení (Cummings, Davies, 1994). Odpovědi se můžeme dozvědět v mnoha konceptech z oblasti vývojové, sociální a kognitivní (poznávací) psychologie např. model Bowlbyho teorie citové vazby. “Citová vazba (attachment) je základní, vrozenou a evolučně danou potřebou, která organizuje motivační, emoční a paměťové procesy ve vztahu k významným pečujícím osobám. Základní vzorec attachmentu spočívá v hledání fyzického a emočního bezpečí a ochrany před ohrožením.” (Palková, 2012). Proto je důležité, aby s dítětem udržovali kontakt oba rodiče a předešli tím negativní situaci jakou může být např. syndrom zavrženého rodiče. Rodičovské spory často doprovází nedostatečná informovanost všech zúčastněných stran. Rodiče často nerozumí, proč stát zasahuje do jejich osobních záležitostí, a mohou považovat účastníky, jako jsou OSPOD nebo kolizní opatrovníci, za spoluviníky v rodinných sporech. Téma rozvodů není ve společnosti vnímáno jako zvláště závažné, ačkoliv jsou rozvody běžné a procesně relativně snadné. Nedostatečné povědomí o dopadech těchto situací na děti zdůrazňuje potřebu preventivních aktivit. Ty by měly být jednak obecné, prostřednictvím médií, přednášek a kampaní o pozitivním rodičovství, ale také cílené, informující rodiče při podání

žádosti o rozvod. Rozpad rodiny představuje významný stres, a rodičovský spor se může stát prostředkem uvolnění nahromaděného tlaku. Proto je klíčové posilovat odolnost vůči stresovým situacím a schopnost konstruktivně vyřešit problémové situace. To může zahrnovat psychosociální programy ve školách s širokým dopadem, prevenci proti ohrožování dětí, podpůrné skupiny pro zvládání krizových situací a stresu a také vzdělávací kurzy (Jůzová Kotalová, Poláková, Houška, 2019, s. 139-166).

1.7 Studie a výzkum

Proč je důležité v této oblasti provádět výzkum? Počty rozvodů s dětmi nejsou výjimkou a není jich málo. V roce 2019 tvořily rozvody s nezletilými dětmi 59,0 % z celkového počtu rozvodů a jejich podíl meziročně vzrostl. (Český statistický úřad [ČSÚ], 2019). Z toho vyplývá, že je třeba věnovat této problematice pozornost a neopomíjet skutečnost, že se rozvody rodin dotýkají celé společnosti. “V současné praxi sociální práce je klíčová nejen účinnost nebo porovnatelná efektivnost, ale také potřeba ptát se na náklady a výhody v porovnání různých druhů intervencí. Sociální pracovníci by si měli klást otázky: o vhodnosti a zacílení intervencí; o proměnlivých podmínkách prostředí; o způsobech a účinnosti intervencí; o nákladech na intervence. Při hledání těchto (a jiných) odpovědí mohou sociální pracovníci nalézat důkazy, které významně ovlivní jejich praxi. Na důkazech založená praxe je zajímavým konceptem, jehož uplatňování v oblastech sociální práce může přinést různé efekty. Jednoznačné provázání s výzkumem z něj dělá významný nástroj podpory poznatkové báze sociální práce, což může vést k posílení postavení sociálních pracovníků v české společnosti.” (Bachorová, Baláž, 2011, s.2-3).

Centrum pro interdisciplinární studie dětí, rodin a společnosti, které je součástí University of the Western Cape v Severní Africe zrealizovalo studii s názvem Strategie podpory psychického stavu dětí po rodičovském rozvodu. Při této studii byla použita metoda “A Scoping Review” jedná se o metodu sběru již zpracovaných studií, výzkumů, článků dotýkajících se tématu. Zjišťování dat probíhalo v časovém rozmezí od června 2022 do prosince 2022. Výsledkem této studie bylo zjištění, že celkem osm studií, které byly zařazeny do této studie, zdůraznilo, že děti, jejichž rodiče jsou rozvedeni, mají zvýšené riziko různých psychosociálních problémů. Mezi ně patří nižší sebevědomí, úzkosti, deprese, maladaptivní vývoj a chování např. obtížné zvládání hněvu, agresivita a také rizikové chování, do kterého můžeme zařadit užívání návykových látek (Rich, Butler-Kruger, Roman, 2023, s. 428).

Paní psychologka Uholyeva v roce 2019 publikovala studii s názvem RODINA V SITUACI ROZCHODU RODIČŮ Z POHLEDU DÍTĚTE, Rozchod či rozvod rodičů má dlouhodobý vliv na životy všech zúčastněných. Studie se zaměřuje na dopady rozvodu/rozchodu rodičů z pohledu dítěte. V této studii je využita metoda FAST I výzkumu vnímání rozpadnuté rodiny dětmi. Děti vytvářely reprezentace rodiny – typickou, ideální a konfliktní. Porovnávali dvě skupiny: 15 dětí v rozvodové situaci a 19 dětí ve stabilním rodinném prostředí bez závažných rodičovských konfliktů. Průměrný věk dětí byl 9,5 let (rozmezí 5-15 let). Zajímali se o členství v rodině, kohezi a popis rodinných konfliktů. Děti z „rozchodové“ skupiny běžně prožívaly konflikty v typické reprezentaci rodiny, vnímaly konflikt jako chronický stav. Naopak děti ze stabilnějšího rodinného prostředí zřídka zažívaly konflikty v rámci běžného fungování rodiny. Pozoruhodné je, že i předškolní děti dokázaly popsat konflikt v rodině a jeho další vývoj. Výrazný rozdíl v našem výzkumu spočívá v tom, jak obě skupiny vnímají konflikty a popisují jejich výsledek. Děti bez vážných konfliktů mezi rodiči často zdůrazňují vzájemné porozumění, ohled na potřeby ostatních a také okamžité řešení drobných konfliktů. Naopak děti z „rozchodové“ skupiny častěji popisují přerušování komunikace v reakci na konflikt nebo chronické přecházení konfliktů. Je otázkou, jak moc realitu rodinného života jsou lidé schopni sdílet, když každý člen má svou vlastní zkušenost a odlišný pohled na probíhající procesy. Tato studie se však nesnažila nalézt společný základ reality, nýbrž zkoumala pouze pohled dětí na rodinu. Informace poskytnuté každým členem o rodině odhalují nejen povahu rodiny, ale také individuální pohled jednotlivce, který popisuje svou rodinu. Překvapivě i malé děti byly schopny vyjádřit názor na situaci ve své rodině. Pro lepší porozumění problémům dítěte je klíčové ptát se samotných dětí, jak vnímají fungování ve své rodině. Děti v "rozchodové" skupině vykazovaly nižší kohezi nejen v rodičovském vztahu, ale i v interakcích mezi sebou a oběma rodiči. Do rodiny zahrnovaly i osoby ze širšího rodinného kruhu, avšak jejich začlenění nebylo trvalé – v jiných situacích dítě nemuselo danou osobu považovat za člena rodiny. Děti z této skupiny popisovaly konflikty s horšími výsledky a nedokázaly popsat účinnou strategii řešení konfliktů v jejich rodině (Uholyeva, 2019).

1.7.1 Účinnost intervencí sociálních pracovníků na zlepšení psychického stavu dětí

Dalším relevantním zdrojem informací je studie, zabývající se vlivem intervenčních strategií na děti, které jsou vystavené napjatým konfliktům mezi rodiči po rozvodu. Cílem této studie je posoudit účinky tří intervenčních složek, které mají vliv na psychiku dětí a jejich zvládnání krizové situace v důsledcích konfliktů mezi rodiči. Studie se zaměřuje na děti ve věku 9–12 let. Cílem výzkumu je poskytnout informace pro vývoj vícesložkové intervence na základě získaných poznatků. Cílovou skupinu tvoří děti ve věku 9-12 let, do budoucna však výzkumný tým plánuje rozšířit studii i o další věkové kategorie. Výzkum stále probíhá dle hypotéz, se předpokládá, že by studie měla mít pozitivní vliv na psychickou podporu dětí (O'Hara a kol., 2023).

2 Metodika práce sociálního pracovníka

METODIKA PODPOŘÍLKOVÉ

- Metodika je koncipována jako podpůrný materiál pro sociální pracovníky/sociální pracovnice při práci s dětmi, které prochází rozvodovým řízením svých rodičů.
- Cílem metodiky: Podpořit sociální pracovníky/sociální pracovnice při práci s dětmi během rozvodu a poskytnout jim materiály a konkrétní strategie, jak s dětmi efektivně pracovat.
- Metodika je určena pro děti ve věku od 3-8 let.

Obsah metodiky:

- Podpora dítěte během rozvodového řízení.
- Komunikace s dětmi o rozvodu a soudím procesu.
- Terapeutické techniky pro zlepšení psychického stavu dětí.
- Spolupráce s organizacemi zabývajícími se podporou dětí během rozvodového řízení a dalšími profesionály.
- Práce s rodiči a podpora jejich vztahů s dětmi.

Vysvětlení pojmů a zkratk užitých v metodice:

- **OSPOD** = Orgán sociálně-právní ochrany dětí

2.1 Podpora dítěte během rozvodového řízení

Nevnímejte děti jako objekty, jež lze libovolně přenášet z místa na místo. Podporujeme je v procesu formování jejich vlastního osudu a dejme jim prostor k vyjadřování přání, postojů a emocí (Buddeus, Bušta, Dvořáková, 2022).

PODPOŘÍLKOVÉ (příloha 1a-1c)

Metodický postup pro sociálního pracovníka při seznamování s dětským klientem

Hlavní cíl: Získat si důvěru dětského klienta

Metody: hra, dramatizace, rozhovor

Rizika:

- Dítě se ostýchá komunikovat
- Dítě nedokáže formulovat své potřeby

Obsah:

- Způsob komunikace pomocí loutek
- Vedení rozhovoru
- Záchranné strategie

Obrázek 1 Metodický materiál/loutky

PODPOŘÍLEK A PODPOŘILKA (příloha 1b,1c)

Loutky, sloužící jako motivační a komunikační nástroj.

Motivace: Sociální pracovník pomocí loutek naváže s dítětem kontakt.

Loutka představí sociální pracovníci/pracovnicka:

„Ahoj, jmenuji se Podpořílek/Podpořilka vím, že se ti asi nechce mluvit tady s mojí/mým kamarádkou/kamarádem. To vůbec nevadí, můžeme si povídat spolu. Hraješ rád/ráda hry? Já mám hry strašně moc ráda/rád. Já tě jednu naučím, ať se tady nenudíme, jo?“

Obrázek 2 Loutky Podpořilků

KLUBÍČKO

Bude sloužit především jako nástroj k aktivnímu naslouchání dítěte

Postup: Podpořílek/Podpořilka budou vyprávět krátký příběh, o tom, jak jednou jejich babička pletla červený svetr, ale zatoulalo se jí klubíčko nemohla ho nikde najít. Když ho našla, klubíčko už nebylo stejné. Bylo celé rozmotané, pomuchlané a hlavně bylo smutné. Takové ošklivé klubíčko přeci nikdo nebude chtít. Podpořilka/Podpořílek se zeptají:

„Pomůžeš mi klubíčko zase zamotat, aby bylo v pořádku? Mám trochu papírové ruce, podívej tak to nedokážu sám/sama. Klidně se u toho motání můžeme seznámit. Řekneš mi něco o sobě? Můžeme se střídat, aby to bylo spravedlivé.“

Přehled otázek podporujících dítě k verbálnímu projevu

- Moje jméno už znáš, jak se jmenuješ ty?
- Bydlím ve vesničce DŮVĚŘICE v malé dřevěné chaloupce, ty bydlíš taky v dřevěné chaloupce?
- Já teďka nevím, s kým budu bydlet, protože moje maminka a tatínek spolu už bydlet nechtějí, je mi z toho smutno,
- Tví rodiče spolu taky nechtějí být? Klidně mi to můžeš říct, nejsi na to sám/a.
- Taky se tě na to pořád někdo ptá? Mně se o tom špatně mluví, ale nechtěl/a jsem na to být sám/a. Pomohlo mi, když jsem to někomu řekl/a. Úplně všechno.
- Je něco, co mi potřebuješ říct?
- Teda podívej XY (jméno dítěte) klubíčko už je zase zamotané, spokojené, určitě se cítí lépe a jak se cítíš ty?

Naplňené riziko: dítě se ostýchá, vůbec nereaguje, nemluví, nevnímá

Záchranné strategie

Varianta A: terapeutická technika z kategorie WARM UP – jedná se o techniky na psychomotorické uvolnění, práci s emočním vyjadřováním, ovlivňují aktuální prožitek díky řeči těla (postoje, obličejová mimika, pohyby rukou) (Muller Oldřich, 2007, str. 132).

NAFUKOVACÍ BALÓNEK

Pomůcky: barevné nafukovací balónek

Sociální pracovník stále využívá ke komunikaci loutku:

„Vidím, že tato hra se ti moc nelíbí, to nevádí, můžeme klubíčko zamotat jindy až budeš chtít. Máš rád/a nafukovací balónek? Klidně se můžeš podívat, tady v mé

krabičky mám strašně moc barevných nafukovacích balónek. Máš nějakou nejvíce oblíbenou barvu? Já ti jeden balónek dám. A můžeš si ho nafouknout a zahrát si se mnou pinkanou, co ty na to?“

V této variantě pokračujeme, pokud dítě projeví zájem. Dítě si vybere balónek a opět pokračujeme ve snaze motivovat dítě ke konverzaci nenásilnou formou. Umíš sám/a nafouknout tak velký balónek? Pokud by ti to nešlo, můžu ti pomoci.

Po nafouknutí balónku. „Jé a teď si můžeme zahrát pinkanou.“ Během pinkání Podpořílek/Podpořilka doplní pohyb vyprávěním.

Postup:

- Můj balónek (barva – např. červený) letí sem a zase zpátky, všechny trable odpinkne a nevrátí je zpátky
- Tvůj balónek (barva) také letí, klidně pinkej víc a víc, pokud ti to pomůže, klidně zakřič z plných plic: NEJSEM NA TO SÁM/A
- Tvůj balónek (barva) nafouknutý, plno zlosti v sobě má, co s ním teďka uděláme? Všechnu zlobu vypustíme... co dělá ten balón? Syčí ssssssss, vypouští se, všechno pryč z něj utíká...
- Když je balónek prázdný, jak se cítíš ty? Taky můžeš vyfouknout vše, co tě trápí, zůstane to mezi námi
- Nejsi jako ten balónek, nikdo si s tebou pinkat nebude

Jestliže dítě neprojeví zájem o nafukovací balónek, následuje možnost využít další záchrannou strategii.

Variantu B:

POHÁDKA (příloha 2a-2d)

Obrázek 3 Obrázkový materiál k pohádce

Upravená verze pohádky Jak labuť pomohla Alence smířit se s rozvodem rodičů.

Postup: Podpořílek/Podpořilka sdělí dítěti: „Chápu, že se ti vůbec nechce mluvit, ale abychom tady jen tak mlčky neseděli, alespoň si poslechni tuto pohádku. Mně pomohla, třeba ti také pomůže a budeš se cítit lépe.“

Pomůcky: Obrázkový materiál k pohádce, peříčka

Jednoho dne se u rybníka objevila malá holčička. Dívala se na hladinu, přitom házela do vody kamínky a z očí se jí kutálely slzy. Najednou holčička zaslechla slabý hlásek: „copak se ti stalo maličká, že mi solíš vodu v rybníku?“ Holčička se rozhlížela, ale jediný, kdo na ni mohl promluvit, byla labuť houpající se na vodě přímo před ní. Děti občas rozumí zvířecí řeči, ale holčička slyšela labutí hlas poprvé. „Naši se rozvádí. Je to určitě moje vina. Neuklízela jsem si v pokoji, nečistila jsem si zuby a taky jsem občas zlobila. Hračky mám ještě pod postelí,“ vzlykala holčička jménem Alenka. Labuť chtěla Alenku alespoň trochu potěšit, a tak se rozhodla, že jí bude vyprávět příběh z ptačí říše. „My, bílé labutě si zůstáváme celý život věrné. Když jeden z partnerů umře, druhý se trápí žalem. Labutě černé to však mají jinak. Ty se vzájemně opouštějí. Víím, že je to bolestivé a mluvit o tom může být ještě bolestivější, že mám pravdu?“ zakončila své vyprávění labuť. Alenka poslouchala, ale vůbec jí to útěchu nepřineslo, rozplakala se ještě víc. Vzpomněla si na nepříjemnou atmosféru doma, protože maminka s tatínkem na sebe křičeli. Labuť jí podala svým oranžovým zobákem velké bílé peříčko. „Labutí peříčka byla dříve používána pro magická zařikávání a kouzla. Snad ti jeho pohlazení trochu pomůže zlepšit náladu,“ pronesla laskavě (Landová, 2023, str. 2-6).

Podpořílek/Podpořilka: „Nepotřebuješ taky takové labutí peříčko? Třeba by ti pomohlo jako Alence, jedno tady mám, pokud chceš, můžeš si ho nechat, i mně pomohlo, když mi bylo škaredě a smutno. Já zase budu pokračovat ve čtení ano?“

Podpořílek/Podpořilka pokračují ve čtení: Alenka od té doby nosila peříčko stále u sebe. A když jí bylo moc smutno, zavzpomínala na to, jak ji labuť uklidňovala: „ty za nic nemůžeš, není to tvoje vina, že už si rodiče nerozumí. Alenko, ty opravdu nemůžeš za to, jak to ve světě dospělých občas chodí. Tvoji rodiče se na tebe nezlobí. Nemusíš se bát.“ Alenku také zajímalo, co má dělat? Jak může rodičům pomoci? „Alenko moc důležité je, aby ses nebála o tom s rodiči mluvit. Řekni jim pravdu, jak se bojíš. Řekni jim, jak se cítíš. Mluvit o svých bolestech, strachu i obavách je v tvé situaci velice důležité.“ poradila Alence labuť. Alenka se v tu chvíli rozhodla, že to zkusí. Další den běžela k rybníku a jásala: „Mají mě rádi! Mají mě rádi! To hádání není mojí vinou.“

V té chvíli se na labuť zadívala pronikavým pohledem a Alenka slyšela jen slabounce, jak se s ní labuť loučila: „Bud’ už jenom šťastná holčičko.“ Od té doby už Alenka labutí řeči nerozuměla, ale pokaždé když ji něco trápí, obrátí se na oba svoje rodiče. Sice už nebydlí všichni spolu, ale Alenka se vídá s oběma a oba ji mají moc moc rádi. A to je to nejdůležitější (Landová, 2023, str. 2-6).

Podpořílek/Podpořilka:

- „Teda ta pohádka nakonec skončila hezky, co myslíš?“
- „Máš podobné pocity jako Alenka v pohádce?“
- „Co Alence pomohlo?“
- „Potřebuješ také pomoc od svých rodičů?“
- „Mohu ti i já nabídnout pomoc?“

2.2 Komunikace s dětmi o rozvodu a soudním procesu

Když dojde u dítěte k tzv. prolomení ledů, sociální pracovník dítě připraví na soudní jednání. Cílem je dítěti zajistit podporu k vyjádření jeho potřeb a pocitů s účelem chránit jeho nejlepší zájmy.

KOMIKS: Jak to bude u soudu? (příloha 3a-3e)

Sociální pracovník využije komiksový příběh (viz příloha 3c, 3e), znázorňující **PODPOŘÍLKY BĚHEM SOUDNÍHO ŘÍZENÍ**. Pomocí zástupné rekvizity motivuje dítě k otevřené komunikaci: „Podívej tady na tom obrázku jsem já, tady se mí rodiče rozváděli, není to zas tak dlouho, pořád mě to trápí, vidím že i tebe to trápí.“ (loutka **PODPOŘÍLKY/PODPOŘÍLKA** motivuje dítě k dialogu).

„Mohl/Mohla bych ti ukázat, jak probíhal soud? Dívej, tady sedí paní soudkyně, má dlouhý plášť, v té ruce má kladívko a vidíš, jak se hezky směje? Nemusíš se jí bát. Teda nevím, jestli u tvého soudu bude paní, možná tam bude i pán, ale určitě bude také moc hodný. Chtěl/Chtěla by ses mě na něco zeptat? Představ si, že během soudu se i mě paní soudkyně ptala, s kým bych chtěl/a z rodičů bydlet. Byla to pro mě velice těžká otázka. Bá/a jsem se, že když odpovím, bude se na mě jeden nebo druhý rodič zlobit. Máš to taky tak?“

Tady vedle mě sedí paní sociální pracovnice, dívej, ta kudrnatá paní! Byla na mě moc hodná a nabídla mi, že pokud se budu bát, nemusím u soudu mluvit, že to řekne za mě. Chceš, aby ti tady má kamarádka **PODPOŘÍLEK/PODPOŘILKA** (představí

dítěti jménem sociální pracovníci/sociálního pracovníka) také nabídnul/la stejnou pomoc?“

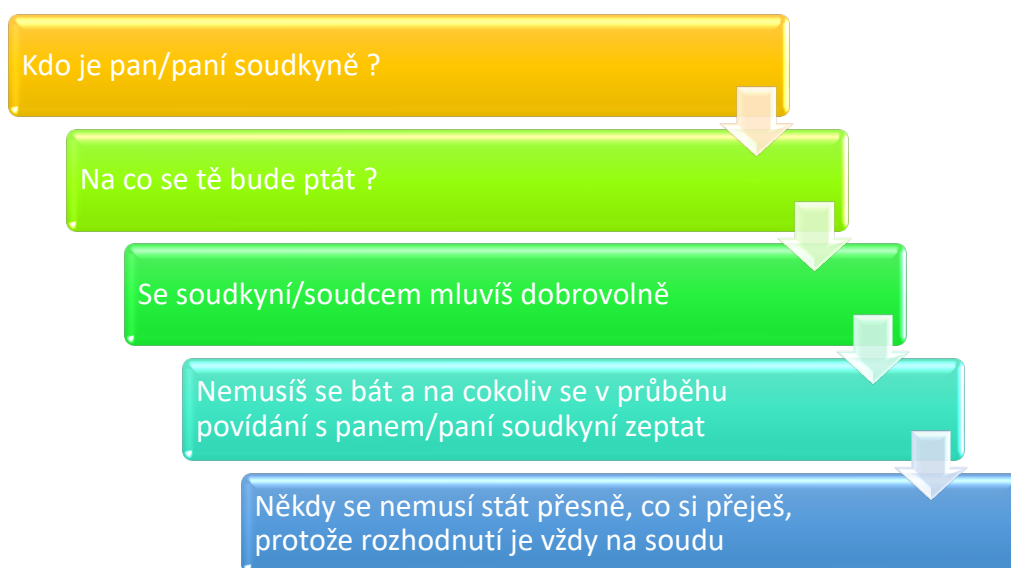

Obrázek 4 Jak to bude u soudu?

U soudu

Sociální pracovník už vystupuje sám za sebe:

- „Pokud to bude tvým přáním, můžeš se soudkyní/soudcem mluvit v jiné místnosti, nemusíš mluvit přede všemi, možná to pro tebe může být příjemnější.“
- „Teď si společně projdeme ten PODPOŘÍLKŮV/PODPOŘILČIN KOMIX.“
- „Pokud budeš mít nějaký dotaz, určitě se mě můžeš ptát, jsem tu pro tebe.“

Obrázek 5 Mohlo by tě zajímat!

Můžete využít tyto odpovědi:

- Soudkyně/soudce = vzdělaný člověk, jehož práce je rozhodovat u soudu, ve tvém případě se rozhoduje o tom, jak to budeš mít s mámou a tátou, kteří se rozhodli, že již nebudou dále žít společně jako jedna rodina
- Soudce bude pravděpodobně ten, kdo bude hovořit více. soudce ti bude klást otázky a je na tvém rozhodnutí, zda budeš odpovídat. Pokud je něco, o čem nechceš mluvit, nevadí, když odmítneš odpovědět. Měj stále na paměti, že je to tvé právo a nikoli povinnost se k věci vyjádřit, sdělit svůj názor a přání. Tvůj názor a přání jsou pro rozhodování soudce důležité. Neznamená to však, že soudce vždy vyhoví tvému přání. V rámci rozhodování musí soudce zvažovat kromě tvého přání i jiné skutečnosti tak, aby nakonec rozhodl ve tvém nejlepším zájmu.
- Tvoje účast na setkání se soudcem je dobrovolná. Na soud můžeš přijít, jen pokud si to sám přeješ. Je to tvé právo, nikoli povinnost. Setkání se soudcem je osobní čas a prostor, který ti soudce věnuje proto, abys mohl osobně a svobodně vyjádřit svůj názor a své přání.
- O tom, kde bude tvé setkání se soudcem probíhat, se dozvíš na začátku setkání se soudcem a můžeš se k tomu také sám/sama vyjádřit.
- V závěru rozhovoru se soudcem se dohodneš na tom, jak se chceš dozvědět o rozhodnutí. Můžeš si vybrat, zda se o něm dozvíš přímo na dalším setkání se soudcem, nebo od svých rodičů, popř. od opatrovníka. Po skončení rozhovoru odejdeš z jednací síně nebo kanceláře soudce a vrátíš se ke svým rodičům, kteří Tě na soud doprovodili. Pokud soudce nerozhodne pokračovat v soudním jednání s Tvými rodiči, odejdete společně z budovy soudu. Pokud soudce rozhodne pokračovat a Tví rodiče budou pozváni do jednací síně, můžeš se rozhodnout, zda do síně také vstoupíš a budeš se ústního jednání účastnit jako pozorovatel/ka. Pokud zůstaneš venku na chodbě, můžeš počkat, až se jednání skončí, a pak si s rodiči vyslechnout vyhlášení rozsudku. Musím tě upozornit na to, že účast dítěte na jednání není vždy vhodná, ale vždy můžeš být přítomen vyhlášení rozsudku. Pokud chceš být přítomen ústnímu jednání, dostaneš předem poučení, jak takové jednání probíhá, také o možných konfliktech a o tom, že vždy můžeš jednací síň opustit.

Sociální pracovník/Sociální pracovnice po seznámení dítěte s komiksem, který dítěti přiblíží průběh soudního jednání: „Budeš chtít mluvit u soudu?“

ANO

OBRÁZKOVÉ ŘEŠENÍ (příloha 5a-5e):

Sociální pracovník/Sociální pracovnice využije obrázkových materiálů k motivaci a uspořádání představ. Obrázky budou znázorňovat různé možnosti a řešení.

Sociální pracovník/Sociální pracovnice: „Pojď si se mnou prohlédnout tyto kartičky. Dívej, je na nich **PODPOŘÍLEK/PODPOŘILKA**.

Nechám ti chvíličku čas, prohlédni si všechny možnosti, jak budeš připravený/připravená, můžeš to říct **PODPOŘÍLKOVÍ/ PODPOŘILCE**, souhlasíš?“

Záchranná strategie v případě nesouhlasu:

Pokud nezaberou karty s vyobrazením situace, může sociální pracovník nabídnout dítěti zhlédnutí ilustrativního videa inspirovaného „Židličkovou metodou“. Život jako na dvou židlích: život se dvěma rodiči, se kterými dítě bylo, je a navždy zůstane spojené.

Dítě dokáže rozvod zvládnout, když ho zvládnou jeho rodiče (Mikulová, 2020).

„Chtěl/Chtěla by ses podívat, jak to skutečně u soudu probíhá? Můžeme se podívat společně na video, třeba tě to uklidní a ty mi budeš moci říct, jaké řešení je pro tebe to nejlepší.“

ŽIDLÍČKOVÁ METODA

1. seznámení s metodou pro sociálního pracovníka/sociální pracovnici:

Obrázek 6 QR kód: *Děti a rozvod rodičů* [online]. 2020, 2020 [cit. 2024-02-25]. Dostupné z: <https://youtu.be/sezH2S0dSUU?si=M5zdIKdJvODVxVRG>

2. Když se rodiče rozcházejí, Rodina a rozvod očima dětí:

Obrázek 7 QR kód: *Tak to začíná | Rodina a rozvod očima dětí 1/4*. Online. 2019. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=ywIMf6PMEDk&t=26s>. [cit. 2024-02-26].

Pro komplexní podporu nechte děti zhlédnout všechny 4 části videa.

Podpořílek/Podpořilka: „Podíváme se spolu na video. Jedna židlička znázorňuje MÁMU a ta druhá TÁTU. Já mám pro tebe ještě speciální PODPOŘÍLKŮV ZÁZNAMOVÝ DOKUMENT (příloha 4), do kterého si můžeš zaznamenat všechna svá přání. Vyber si prosím pastelku, která se ti nejvíc líbí, po zhlédnutí videa ho spolu vyplníme.

NE

V případě, že dítě bude chtít mluvit u soudu samo, sociální pracovník/sociální pracovnice mu stejně nabídne podporu pomocí aktivity OBRÁZKOVÉ ŘEŠENÍ, aby nebylo zmatené a dokázalo si urovnat svá přání a požadavky. V případě této možnosti společně se sociálním pracovníkem/sociální pracovnicí dají dohromady nejlepší možné řešení a zaznamenají ho do PODPOŘÍLKOVA ZÁZNAMOVÉHO DOKUMENTU, který bude sloužit jako podklad k soudnímu řízení.

PODPOŘÍLEK/ PODPOŘILKA KÓDUJÍ SVÁ PŘÁNÍ (příloha 6a-6h)

(Hra s robotickou včelkou Bee bot)

Tato hra děti seznámí se všemi možnostmi porozvodových situací, na hrací dráze jsou znázorněné situace Podpořílků (Podpořílek ve střídavé péči, Podpořilka v týdnu u maminky, o víkendu u tatínka). Děti mohou pomocí kódování odpoutat negativní myšlenky spojené s těžkou situací a zároveň s pomocí robotické hračky rozkódovat těžké rozhodování. Čtvercová síť dětem poskytne 7 různých variant. Sociální pracovník/Sociální pracovnice stále s dítětem udržuje kontakt, klade otázky, aktivizuje

dítě ke konverzaci, která rozklíčuje jeho potřeby. Cílem této aktivity je především děti seznámit se všemi možnostmi porozvodové péče.

Obrázek 8 Hra s robotickou včelkou

HRA: Sociální pracovník/Sociální pracovnice dětem poskytne základní informace o fungování robotické včelky, kódování funguje tak, že si dítě vybere porozvodovou situaci, která ho zaujme, na robotické včelce pomocí šipek naprogramuje směr její jízdy.

Manuál pro práci s robotickou včelkou naleznete pod QR kódem:

Obrázek 9 *Jak funguje robotická včelka Bee-bot?* Online. 2020. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=rSKyJVHcuYs>. [cit. 2024-02-26].

Doporučení: k přehlednější manipulaci s včelkou si můžete vyrobit šipky, které znázorňují směr pohybu

Podporující otázky:

- „Rozumíš situaci na obrázku, ke kterému robotická včelka došla?“
- „Co se ti na obrázku líbí?“

- „Proč sis vybral/vybrala tento obrázek?“

Obrázek 10 Střídavá péče/porozvodová situace

Doporučení:

Netlačit děti podle svých pocitů, nechat jim prostor, neklást uzavřené otázky a respektovat jejich volbu. Vždy vysvětlit situaci podrobně, aby dítě chápalo význam grafického znázornění, a ujistit se, že to dítě opravdu pochopilo.

Porozvodové situace vyobrazené na čtvercové síti:

- ⇒ **Výlučná péče matky:** Když maminka má výlučnou péči, znamená to, že se o tebe stará a rozhoduje o věcech, které se tě týkají, jako je například: jaké budeš jíst jídlo, kdy půjdeš spát, kam si půjdeme hrát, s kým se budeme potkávat.
- ⇒ **Výlučná péče otce:** Stejně jako u maminky, když táta má výlučnou péči, znamená to, že se o tebe stará a rozhoduje o věcech, které se tě týkají. To znamená, že on rozhoduje, kde budeš žít a co budeš dělat.
- ⇒ **Společná péče:** V podstatě zůstává vše stejné a oba tví rodiče se podílí na tvé péči.
- ⇒ **Střídavá péče po týdnu:** To znamená, že budeš žít s maminkou jeden týden a pak s tátou další týden. Takže máš dva domovy.
- ⇒ **Střídavá péče po 14náscti dnech:** To znamená, že budeš žít s maminkou nebo tátou dva týdny a pak se přesuneš ke druhému z nich na další dva týdny. Takže máš delší čas s každým z nich.

- ⇒ **Různé modely střídavé péče:** Existuje spousta způsobů, jak se střídavá péče může uskutečňovat. To může zahrnovat různé časy strávené s každým rodičem a různé aktivity, které můžete spolu dělat. Záleží na tom, jak se tví rodiče domluví, nebo jak rozhodne soud.
- ⇒ **Péče jiné osoby:** Někdy se může stát, že se o tebe stará někdo jiný než maminka nebo táta, třeba babička, děda, nebo někdo další, koho máš rád. Nebo ti může péči poskytnout někdo, kdo ti pomáhá a stará se o tebe, když to potřebuješ, třeba učitel nebo pracovník v dětském domově.

2.3 Terapeutické techniky pro zlepšení psychického stavu dětí

Hra: Sociální pracovník může využít různé hry, deskové hry, umělecké aktivity nebo hry s pohybovými prvky k budování důvěry a komunikaci s dítětem. Hra umožňuje dítěti vyjádřit své pocity a řešit problémy.

Umělecká terapie: Sociální pracovník může zapojit dítě do malování, kreslení, modelování hlíny a jiných uměleckých aktivit, které umožňují dětem vyjádřit své emoce a myšlenky bez nutnosti slov.

Pohádky: Pohádky jsou užitečným nástrojem pro sociální pracovníky k podpoře emocionálního rozvoje dětí. Pohádky s relevantními tématy mohou být použity k diskusi o důležitých životních lekcích a strategiích pro řešení problémů, překonávání strachu, úzkosti, pocitu viny v souvislosti s rozpadem vztahu mezi rodiči.

Podle Marie Molické: „*Strach je emoce, která se objevuje jako reakce na podněty, které nás ohrožují. Je to vnitřní proces, který nesouvisí přímo s hrozbou či bolestí, ale může předvídat určitý stav nebezpečí.*“ (Poskierová, 2009).

- Děti se často potýkají s výzvami obtížněji než dospělí.
- Jejich životní zkušenosti jsou omezené a nedostatečné, což jim často brání v efektivním zvládnutí nepříjemných situací.
- Tento nedostatek zkušeností může vést k pocitu strachu a nejistoty, které mohou negativně ovlivnit jejich psychický a emocionální vývoj.
- Obavy, které děti prožívají, často způsobují, že se uzavírají do sebe nebo se vyhýbají novým zážitkům, což jim může bránit v růstu a rozvoji.
- Pohádkoterapie může být pro děti cenným prostředkem při zvládnutí obtížných situací.

- Skrze pohádky a příběhy se děti učí důležitým životním lekcím a hodnotám, které jim pomáhají lépe porozumět svým emocím a zvládat stresující situace.
- Pohádky často obsahují motivy síly, odvahy a vytrvalosti, které inspirují děti k překonání svých strachů a nejistot.
- Prostřednictvím identifikace s postavami ve vyprávění mohou děti nalézt odvahu a sebejistotu potřebnou k překonání vlastních překážek.
- Pohádkoterapie poskytuje bezpečný prostor, kde si děti mohou sdílet své pocity a prožitky a najít podporu ve svém emocionálním růstu.
- Postupně tak mohou děti rozvíjet svou sílu a sebevědomí, což jim umožní lépe čelit různým výzvám a nepříjemným situacím, které přináší období rozvodu.

Hračky, figurky, loutky: Sociální pracovník může využít hračky, figurky a loutky k podpoře terapeutických rozhovorů a zkoumání emocí dítěte. Tato metoda umožňuje dítěti ztvárnit své zážitky a pocity.

Relaxační techniky: Sociální pracovníci mohou využít relaxační techniky, jako je hluboké dýchání, imaginace, meditace nebo jednoduché cvičení jógy, k podpoře duševního zdraví dětí a zvládnutí stresu.

- Tuto techniku můžeme zařadit v případech, že je potřeba dítě tzv. uzemnit, naladit, uklidnit.

Mezi nejzákladnější relaxační techniku můžeme považovat práci s dechem:

- V případě, že je dítě napjaté a nervózní, je vhodné podnítit ho k provedení opakovaných hlubokých nádechů a výdechů, což přispívá k jeho uvolnění.
- Při cvičeních zaměřených na dech je doporučeno synchronizovat nádech a výdech s auditivními nebo kinetickými podněty, například s pohybem rukou: nádech spojený se zdvižením a výdech s poklesem (Hoskocová, Suchochlebová Ryntová, 2009).

Pohybová terapie: Fyzická aktivita je důležitá pro celkové zdraví dítěte. Sociální pracovník může zapojit dítě do různých pohybových aktivit, které pomáhají uvolnit stres a podporují emocionální vyrovnávání.

Hry zaměřené na sociální dovednosti: Sociální pracovník může využít různé hry a role-playing aktivity k posílení sociálních dovedností dítěte, jako je komunikace, spolupráce a řešení konfliktů.

Dramaterapie a její prvky se prolínají celou metodikou, jako prostředek motivující ke komunikaci s dítětem: Otázka struktury kreativního dramatu může být chápána v kontextu organizování běžného života, který má v podstatě dramatickou strukturu (Valenta, 2011, str. 145) (dle Sue Jenningsové, 1996).

Vymezení dramaterapie můžeme chápat jako postup upravující narušenou činnost organismu dramatickými (divadelními) prvky (Valenta, 2011, str. 24).

Cíl:

- Zvolit vhodné dramaterapeutické techniky pro práci s dítětem.
- Osvojit si poznatky o dramaterapeutických technikách.
- Motivovat dítě ke spolupráci nenásilným způsobem.

Riziko: Dítě nerozumí a nedokáže reagovat na podněty cílené k aktivizaci.

Prevence: Činnosti a aktivity přizpůsobit věku dítěte.

Cíle dramaterapie mají terapeuticko-formativní povahu, kde formativní část spadá do oblasti psychagogiky. Dítě může být vedeno k schopnosti poskytovat si reálnou zpětnou vazbu, provádět sebereflexi a na základě toho si stanovit reálné aspirace a životní perspektivy. Dramaterapie pomáhá přehodnotit nesprávné životní postoje a chování. Na rozdíl od oblasti poradenství cíle výchovné dramatiky obsahují nejen informativní oblast, ale také formativní oblast zaměřenou na budování etických hodnot. To zahrnuje rozvoj morálního vědomí, citů, vlastností a postojů (Valenta, 2011, str. 27).

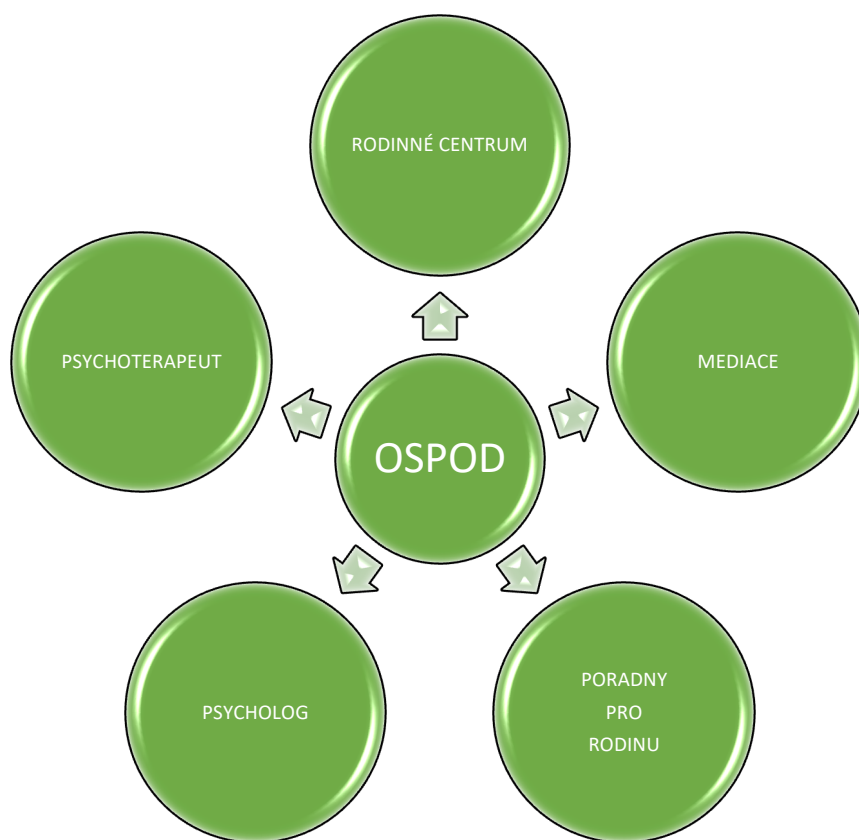
2.4 Spolupráce s organizacemi zabývajícími se podporou dětí během rozvodového řízení a dalšími profesionály

Může nastat situace kdy dítě bude potřebovat komplexnější podporu, aby bylo možné lépe komunikovat/prolomit ledy a navázat spolupráci v jeho nejlepším zájmu. V takovém případě může sociální pracovník/pracovnice nabídnout rodině podporu dalších profesionálů, zabývajících se problematikou dětí během soudních řízení.

Doporučení: V tomto případě je důležité využít systému Cochemské praxe a jako sociální pracovník mít k dispozici kontakty na organizace a odborníky.

Motivace rodičů ke spolupráci s organizacemi pro podporu dítěte je klíčové. Připomeňte rodině, že v tomto procesu je prioritou jejich dítě a jeho potřeby. Vysvětlete rodině, že pomocí spolupráce s dalšími odborníky mohou vytvořit stabilnější a podpůrnější prostředí pro své dítě, což má dlouhodobé pozitivní dopady. Dejte rodině prostor a čas na přemýšlení a rozhodování. Podpořte je v jejich vlastním procesu přijímání rozhodnutí a nabídněte jim svou podporu, pokud ji budou potřebovat. Nabídněte více možností, které budou pro konkrétní rodinu přínosné.

S kým rodinu spojit?

Obrázek 11 Podpůrné organizace

Rodiče s podporou nesouhlasí?

Podle ustanovení § 12, odstavec 3 (ze zákona č. 359/1999 Sb.) má zástupce OSPOD možnost vybírat jednotlivé služby v závislosti na situaci, kterou v rodině řeší, a také vzhledem k dostupnosti v daném regionu. V situaci, kdy rodiče odmítají spolupracovat, může úřad, stejně jako soud, nařídit rodičům povinnost využít odbornou poradenskou pomoc, pokud je tato pomoc potřebná pro dítě. OSPOD může rovněž nařídit povinnost účasti na prvním setkání s mediátorem po dobu tří hodin nebo

na terapii. Mezi další opatření, která může OSPOD nařídit, pokud ještě nebyla přijata soudem, patří dohled, napomenutí atd.

Méně je někdy více...

Každá rodina je individuální, a ne vždy je intenzivní intervence tou nejlepší volbou. Někdy může být prostor a čas tím nejlepším řešením. Úlohou sociálního pracovníka je nalézt rovnováhu mezi poskytnutím podpory a umožněním prostoru pro zpracování událostí. V každém případě je však důležité, aby rodiče byli schopni věnovat pozornost svým dětem a zajistit jim potřebnou podporu a stabilitu během řešení celé krizové situace.

2.5 Práce s rodiči a podpora jejich vztahů s dětmi

Rodiče mají klíčovou roli v tom, jak jejich děti zvládnou rozvod a jak se s ním vyrovnají. Pokud jsou rodiče schopni zpracovat své vlastní emoce a najít způsob, jak se s rozchodem vyrovnat, mají mnohem větší šanci pomoci svým dětem udělat totéž.

Na čem záleží?

- Důležité je, aby rodiče byli schopni komunikovat se svými dětmi o jejich pocitech a aby je podporovali v jejich emocionálním zpracování rozchodu.
- To zahrnuje naslouchání jejich obavám, odpovídání na jejich otázky a poskytování bezpečného a láskyplného prostředí, kde se mohou otevřeně vyjadřovat.

I rodiče potřebují podpořit...

- Rodiče by měli také hledat podporu a pomoc pro sebe, aby se lépe vyrovnali se svými vlastními emocemi a tím byli schopni lépe podporovat své děti.
- To může zahrnovat individuální terapii, podporu skupiny nebo konzultace s odborníky na rodinné vztahy.

Celkově je důležité, aby rodiče byli aktivními účastníky v procesu zvládnání rozvodu a nejenom pasivními diváky. Takový přístup může vést k lepšímu zvládnání rozvodu jak pro rodiče, tak pro jejich děti.

Mámo a táto, toto potřebujete připomenout...

- ⇒ Pořád mám dva rodiče, i když bydlím už jen s jedním z vás.
- ⇒ Pořád vás mám rád/a oba, nechci poslouchat, jak říkáte špatné věci jeden o druhém, bolí mě to.
- ⇒ Mluvte se mnou o všem upřímně, abych měl/a možnost se s vaším rozchodem vyrovnat.
- ⇒ Poskytněte mi prosím „bezpečné místo“, třeba můj pokojíček, aby ten zůstal stejný a neměnil se.
- ⇒ Prosím, buďte na sebe při komunikaci milí, nekřičte, křik nikam nevede a mě to trápí.
- ⇒ Zeptejte se mě, co si přeji...

3 Aplikace metodiky v praxi

Sociální pracovník/Sociální pracovnice může v metodice nalézt oporu při své práci s dětským klientem. Metodika je souhrnem motivačních aktivit, které mohou sloužit jako „návod“ pro sociálního pracovníka/sociální pracovnici. V metodice můžete nalézt oporu, únikové strategie, a také didaktické materiály, které jsou její součástí.

3.1 Popis aplikace metodiky v konkrétních případech

- **Jste sociální pracovník/sociální pracovnice a nemáte moc zkušeností s dětmi?**
Metodika Vám může poskytnout „návod“, jak s dětmi, které prochází rozvodovým řízením pracovat.
- **Je pro Vás těžké komunikovat s dítětem, které je uzavřené do sebe?**
V metodice můžete nalézt konkrétní aktivity, které jsou zaměřeny na komunikaci s dítětem.
- **Jak mám reagovat na situaci, ve které mi dítě odmítne spolupracovat?**
Metodika nabízí vždy dvě „únikové strategie“. Tedy aktivity, které by mohly dítě přirozeně zaujmout.
- **Jak mám podpořit dítě po emoční stránce?**
Metodika poskytuje postupy pro pomoc dětem při zpracování emocí spojených s rozvodem rodiny.
- **Jak motivovat dítě, aby dokázalo vyjádřit své potřeby v této situaci?**
Metodika nabízí aktivity, které pomohou dítěti urovnat jeho myšlenky a smysluplně je vyjádřit.
- **Jak podpořit adaptaci dítěte na nové podmínky během rozvodu rodiny?**
Metodika poskytuje strategie a aktivity, které napomáhají dítě adaptovat se na průběh rozvodového řízení.
- **Jak pracovat s rodiči a rodinným systémem v této situaci?**
Metodika zahrnuje prvky práce s rodiči a rodinným systémem k celkové podpoře všech členů rodiny.

Závěr

Metodika představuje prostředek pro sociální pracovníky/sociální pracovnice, který umožní efektivněji a cíleněji pracovat s dětskými klienty. Její aplikace v praxi může přinést mnoho benefitů a přispět tak k posílení kvality sociální práce v oblasti péče o děti a mládež.

Práce s metodikou může zjednodušit sociálním pracovníkům přípravu, nabídnout oporu a přehledné zpracování didaktických pomůcek. Věřím, že aplikace této metodiky v praxi může přinést pozitivní změny a přispět k tomu, aby děti procházející rozvodovými soudními procesy získaly potřebnou podporu a porozumění. Doufám, že moje práce bude inspirací pro další výzkum a vývoj v oblasti sociální práce a péče o děti v náročných životních situacích.

Práce, kterou jsem vypracovala, se zaměřuje na poskytnutí praktického "návodu" pro sociální pracovnice, jak efektivně pracovat s dětmi a jak jim poskytnout potřebnou podporu. Využívá různé techniky, jako jsou hry, dramatizace a relaxace, které jsou navrženy tak, aby podpořily komunikaci a interakci s dětmi a pomohly jim zvládat náročné situace spojené s rozvodovými soudními procesy.

Během tvorby této metodiky jsem si uvědomila, jak důležité je nejen poskytnout dětem praktické nástroje pro řešení jejich emocionálních potřeb, ale také vyvinout strategie pro budování důvěrných vztahů s ohroženými dětmi. Rozpoznala jsem, že kromě jednotlivých technik je důležité začlenit do metodiky také širší spektrum únikových strategií a aktivit, které umožní sociálním pracovnícím lépe navázat vztahy s dětmi a poskytnout jim bezpečný prostor pro vyjádření svých emocí a potřeb.

Sociální práce s dětmi ve stresujících situacích vyžaduje neustálou adaptaci a otevřenost novým přístupům a technikám. Zároveň jsem pochopila, že by metodika mohla být rozsáhlejší s více aktivitami a únikovými strategiemi, aby poskytla sociálním pracovníkům/sociálním pracovnícím větší flexibilitu a širší škálu nástrojů pro práci s ohroženými dětmi. Během práce na této metodice jsem měla možnost zaměřit se na konkrétní potřeby dětí, které prochází rozvodem svých rodičů. Mám pevnou víru v to, že tato metodika může být pro nás sociální pracovníky/sociální pracovnice cenným nástrojem, který přispěje k lepšímu zajištění psychické pohody dětí v náročných životních situacích.

Ocením zpětnou vazbu v podobě evaluací směrem k metodice, které by mohly přispět k její úspěšné aplikaci v praxi.

Bibliografický seznam použitých zdrojů

BARVÍKOVÁ, Jana. Cochemská praxe. Online. 2016, 13. 10. 2023. Dostupné z: <https://sancedetem.cz/cochemska-praxe>. [cit. 2023-11-10].

BACHÁROVÁ, Gabriela a Jana PROCHÁZKOVÁ. ŠANCE DĚTEM. (Po)rozvodové boje: když rodiče zapomínají na děti [online]. 2014, 18. 10. 2023 [cit. 2023-11-21]. Dostupné z: <https://sancedetem.cz/porozvodove-boje-kdyz-rodice-zapominaji-na-deti#co-jste-udelali>.

BAROCHOVÁ, Eliška a BALÁŽ, Roman. Na důkazech založená praxe. *Sociální práce*. 2011, roč. 11, č. 1, s. 2-3.

BORSKÁ, Jana; STEJSKALOVÁ, Jana a VACKOVÁ, Jitka. Lidská práva a dilemata v sociální práci ve vztahu k řízení lidských zdrojů. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Zdravotně sociální fakulta, 2019. ISBN 978-80-7394-757-6.

BOUKALOVÁ, Hedvika. ŠANCE DĚTEM. Münchhausenův syndrom v zastoupení - když rodič dělá ze zdravého dítěte nemocné [online]. 2018, 27. 02. 2023 [cit. 2023-11-10]. Dostupné z: <https://sancedetem.cz/munchhausenuv-syndrom-v-zastoupeni-kdyz-rodic-dela-ze-zdraveho-ditete-nemocne>.

BUDDEUS, Ondřej, Pavel BUŠTA, Petra DVOŘÁKOVÁ, Radek PTÁČEK, Tereza SEMOTAMOVÁ, Petra SOUKUPOVÁ, Michal SÝKORA a Jarmila ŠTUKOVÁ. Rozvod šestkrát jinak. V Brně: CPress, 2022. ISBN 978-80-264-4252-3.

BRZOBOHATÝ, Robin, Martina CIRBUSOVÁ a Romana ROGALEWICZOVÁ A KOL. Interdisciplinární spolupráce v nejlepším zájmu dítěte Metodické doporučení pro řešení rodičovských konfliktů nejen s mezinárodním prvkem [online]. Brno: Tribun EU, 2015 [cit. 2023-11-10]. ISBN 978-80-263-1010-5. Dostupné z: https://www.umpod.cz/documents/35829/52836/Interdisciplinari_spoluprace_v_nejl epsim_zajmu_ditete.pdf/648e0060-eed9-4551-f67c-21d6eda4bb0b.

ETICKÝ KODEX SPOLEČNOSTI SOCIÁLNÍCH PRACOVNÍKŮ ČR [pdf].
20.5.2006. Společnost sociálních pracovníků ČR, 2006.

GULOVÁ, Lenka. Sociální práce: pro pedagogické obory. Pedagogika (Grada). Praha: Grada, 2011. ISBN 978-80-247-3379-1.

HOSKOVCOVÁ, Simona a SUCHOCHLEBOVÁ RYNTOVÁ, Lucie. *Výchova k psychické odolnosti dítěte: silní pro život*. Pro rodiče. Praha: Grada, 2009. ISBN 978-80-247-2206-1.

JŮZOVÁ KOTALOVÁ, Mgr.Kristýna; POLÁKOVÁ, Jana a HOUŠKA Pavel Inovace v práci s ohroženými dětmi a rodinami. Online. Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2019. ISBN 978-80-7421-199-7. Dostupné z: <https://eu.docworkspace.com/d/sAFkec3C7-vKUAdnI4LyzpxQ>. [cit. 2023-11-10].

KNETLOVÁ, Zlata, Iva VOLFOVÁ a Markéta BARTUŠKOVÁ. Kdy dítě (ne)zapojovat do rozhodovacích procesů v rodinných záležitostech [pdf]. Jiráskovo nábřeží 1549/10, 370 04 České Budějovice, 2016 [cit. 2023-11-24]. Dostupné z: <https://eu.docworkspace.com/d/sADadpJu7-vKUAZTftLmzpxQ>. Metodika pro specializované odborníky (pracovníky sociálně právní ochrany dětí, soudce a další). Vydalo: Krizové centrum pro děti a rodinu v Jihočeském kraji, z.ú.

LAVICKÝ, Petr. Občanský zákoník: komentář. Praha: C.H. Beck, 2015. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-503-9.

MATOUŠEK, Oldřich. Děti a rodiče v rozvodu: manuál pro zúčastněné profesionály a rodiny. Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0968-3.

MATOUŠEK, Oldřich. Strategie a postupy v sociální práci. Praha: Portál, 2022. ISBN 978-80-262-1952-1.

MATOUŠEK, Oldřich; KODYMOVÁ, Pavla a KOLÁČKOVÁ, Jana. Sociální práce v praxi: specifika různých cílových skupin a práce s nimi. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-002-X.

MIKULOVÁ, Milena. *ŽIDLÍČKOVÁ METODA, CO PROŽÍVÁ DÍTĚ, KDYŽ SE MU ROZVEDOU RODIČE*. Online. 2020. Dostupné z: <https://espediente.cz/zidlickova-metoda/>. [cit. 2024-01-11]

MIKULOVÁ, Milena, Markéta NOVÁKOVÁ a Pavla POLÁKOVÁ. *Hlavu vzhůru po rozvodu?! Cesta k fungujícímu rodičovskému týmu*. Praha 7: Grada Publishing, 2021. ISBN 979-80-271-4554-6.

Možnosti úpravy styku s dítětem v kalendáři. In: ONDŘEJOVÁ. *ADVOKÁTNÍ KANCELÁŘ*. <https://www.ondrejova.cz> [online]. [cit. 2024-03-16]. Dostupné z: https://www.ondrejova.cz/docs/170401_moznosti-upravy-styku-s-ditetem-v-kalendari.pdf

NOVÁKOVÁ, Markéta *SAMostatný Kolizní Opatrovník I. Metodika pro výkon kolizního opatrovnictví*. Online. Praha 10 - Vršovice: Cochem.cz, z.s. IČ 03718310, 2022. Dostupné z: https://www.cochem.cz/wp-content/uploads/2022/11/metodika_1_metodika_pro_vykon_KO.pdf. [cit. 2023-11-10].

O'HARA, Karey L. a a KOL. Preventing mental health problems in children after high conflict parental separation/divorce study: An optimization randomized controlled trial protocol. *Mental Health & Prevention* [online]. 2023, 2023(32), 1-8 [cit. 2023-11-10]. Dostupné z: doi:<https://doi.org/10.1016/j.mhp.2023.200301>.

PALKOVÁ, Martina. *ŠANCE DĚTEM. Rozvod-deti-vite-co-je-syndrom-zavrzeneho-rodice* [online]. 2012, 2. 5. 2023 [cit. 2023-11-21]. Dostupné z: <https://sancedetem.cz/vliv-rozvodu-na-dusi-chovani-ditete>.

RICH, Edna, Letitia BUTLER-KRUGER a Nicolette ROMAN. Exploring Strategies to Support Adolescent Mental Health after Parental Divorce: A Scoping Review. *Youth* [online]. 2023, 2023(3), 428–436 [cit. 2023-11-10]. Dostupné z: doi:<https://doi.org/10.3390/youth3010029>.

ROČOVSKÁ, Silvie. Dětský průvodce rozvodem – účinný nástroj v přístupu k dětem rozvádějících se rodičů. *Sociální práce*. 2023, **23**(2), 57-75. ISSN 1805-885X.

ŠPAŇHELOVÁ, Ilona. ŠANCE DĚTEM. Vliv rozvodu na duši a chování dítěte [online]. 2012, 13. 04. 2023 [cit. 2023-11-21]. Dostupné z: <https://sancedetem.cz/vliv-rozvodu-na-dusi-chovani-ditete>.

UHOLYEVA, Xenie. Rodina v situaci rozchodu rodičů z pohledu dítěte. *E-psychologie* [online]. 2019, 13(1), 18-31 [cit. 2023-11-10]. Dostupné z: doi:<https://doi.org/10.29364/epsy.336>

VALENTA, Milan. *Dramaterapie*. 4., aktualiz. a rozš. vyd., V nakl. Grada 2. Psyché (Grada). Praha: Grada, 2011. ISBN 978-80-247-3851-2.

VODÁČKOVÁ, Daniela. *Krizová intervence*. 4., aktualizované vydání. Praha: Portál, 2020. ISBN 978-80-262-1704-6.

ZÁKONY PRO LIDI. Online. 2010–2024. Dostupné z: [https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-359?text=§12\(3\)#f3948166](https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-359?text=§12(3)#f3948166). [cit. 2024-03-07].

ZAKOUŘILOVÁ, Eva. ČASOPIS SOCIÁLNÍ PRÁCE. Práce s rodinami v rozvodové situaci [online]. 2017 [cit. 2023-11-21]. Dostupné z: <https://socialniprace.cz/fakta-legislativa-dokumenty/prace-s-rodinami-v-rozvodove-situaci/>.

ZIVČÁK, Zdeněk. SOCIÁLNÍ PRÁCE. Etická dilemata sociálních pracovníků a pracovníků [online]. 2023 [cit. 2023-11-10]. Dostupné z: <https://socialniprace.cz/fakta-legislativa-dokumenty/eticka-dilemata-socialnich-pracovnic-a-pracovniku/>.

ÚŘAD VLÁDY ČESKÉ REPUBLIKY ODDĚLENÍ SEKRETARIÁTU RADY VLÁDY ČESKÉ REPUBLIKY PRO LIDSKÁ PRÁVA. Zápis z online zasedání Výboru pro práva dítěte. Online. 2021. Dostupné z:

https://www.vlada.cz/assets/ppov/rlp/vybory/pro-prava-ditete/ze-zasedani-vyboru/Zapis-jednani-Vyboru_160221.pdf. [cit. 2023-11-10].

Přílohy

Příloha 1a Metodický postup pro sociálního pracovníka.

PODPOŘILKA

✂️.....
loutku si můžete vystříhnout a nalepit na dřevěnou špachtli

PODPOŘÍLEK

✂️
loutku si můžete vystříhnout a nalepit na dřevěnou špachtli

Příloha 2c Obrázkový materiál k pohádce Pohádka o labuti.

Příloha 3a Komixové zpracování jako podpora dětí při seznamování s procesem soudního jednání.

Příloha 3b Komixové zpracování jako podpora dětí při seznamování s procesem soudního jednání – komix s Podpořilkou.

Příloha 3c Komixové zpracování jako podpora dětí při seznamování s procesem soudního jednání – komix s Podpořilkou.

Příloha 3d Komixové zpracování jako podpora dětí při seznamování s procesem soudního jednání – komix s Podpořílkem.

Příloha 3e Komixové zpracování jako podpora dětí při seznamování s procesem soudního jednání – komix s Podpořílkem.

ZÁZNAMOVÝ ARCH

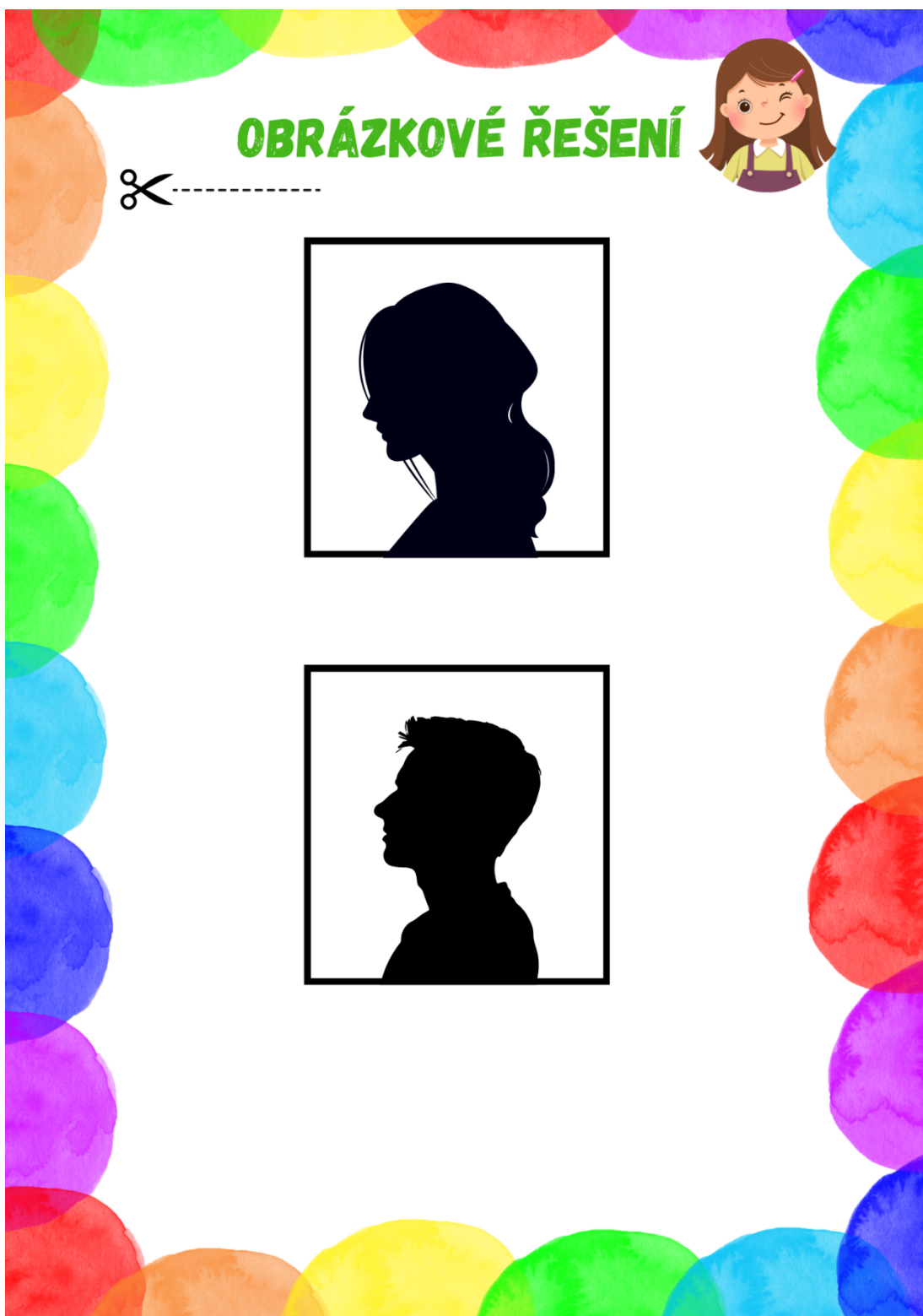
OBRÁZKOVÉ ŘEŠENÍ

Který rodič s tebou dělá tyto činnosti?

----- ✂

OBRÁZKOVÉ ŘEŠENÍ

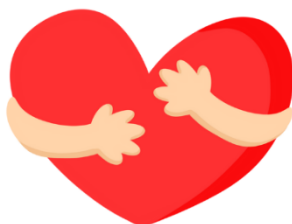
Co by sis přála?

STEJNÁ ŠKOLA/ŠKOLKA

MÍT POKOJÍČEK

LÁSKA

NEKŘIČTE NA SEBE PROŠÍM

CHCI BYDLET S MÁMOU

CHCI BYDLET S TÁTOU

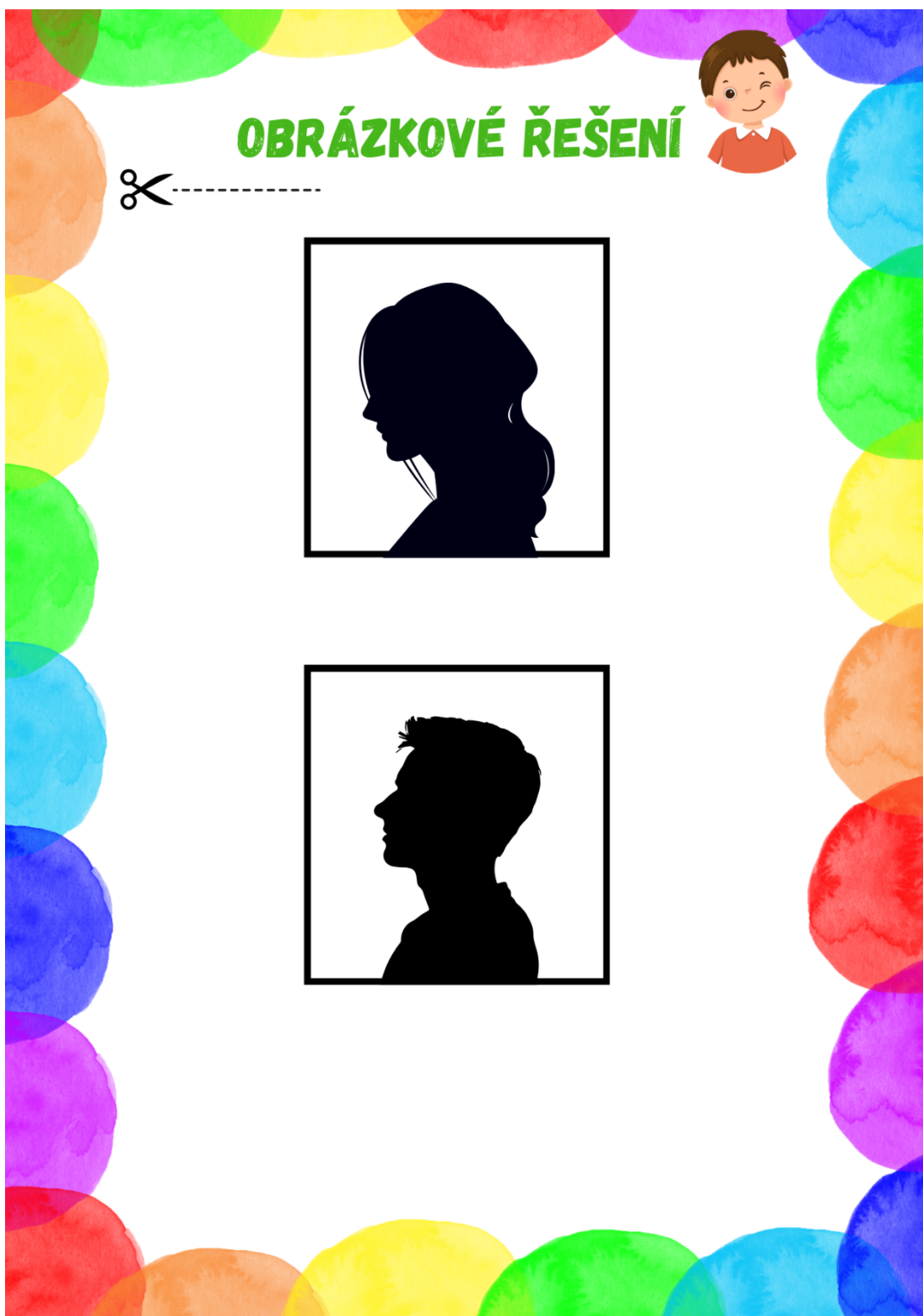
OBRÁZKOVÉ ŘEŠENÍ

Který rodič s tebou dělá tyto činnosti?

----- ✂

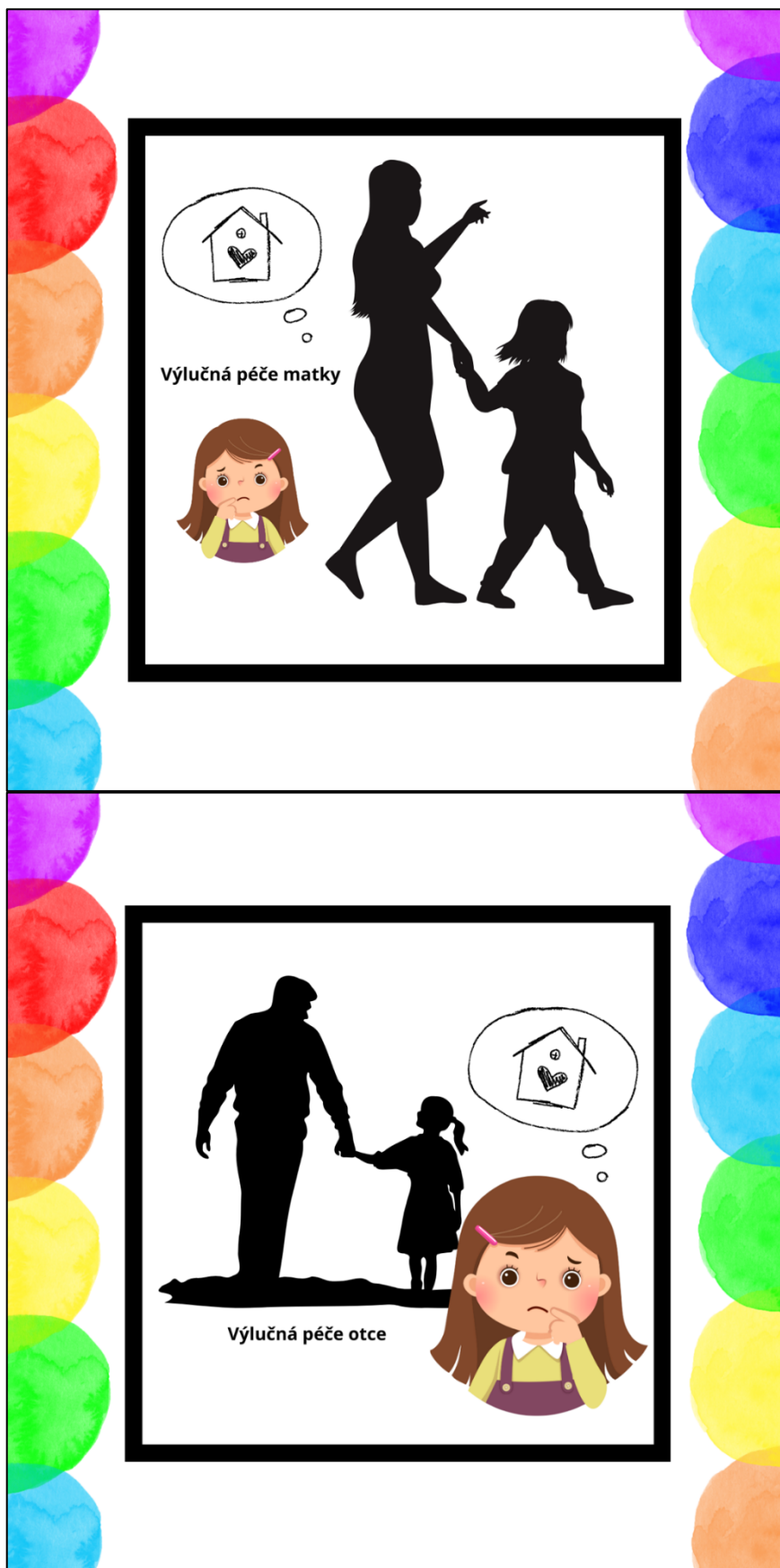
OBRÁZKOVÉ ŘEŠENÍ

Co by sis přál?

✂️ -----

 <p>STEJNÁ ŠKOLA/ŠKOLKA</p>	 <p>MÍT POKOJÍČEK</p>
 <p>LÁSKA</p>	 <p>NEKŘÍČTE NA SEBE PROSÍM</p>
 <p>CHCI BYDLET S MÁMOU</p>	 <p>CHCI BYDLET S TÁTOU</p>

Střídavá péče po 14nácti dnech

PO	PO					PO	PO
ÚT	ÚT					ÚT	ÚT
ST	ST					ST	ST
ČT	ČT					ČT	ČT
PÁ	PÁ					PÁ	PÁ
SO	SO					SO	SO
NE	NE					NE	NE

Různé modely střídavé péče

MODEL 2-2-3							
PO	ÚT	ST	ČT	PÁ	SO	NE	
1	2	3	4	5	6	7	
8	9	10	11	12	13	14	
15	16	17	18	19	20	21	
22	23	24	25	26	27	28	
29	30	31					

MODEL TÝDEN-TÝDEN							
PO	ÚT	ST	ČT	PÁ	SO	NE	
1	2	3	4	5	6	7	
8	9	10	11	12	13	14	
15	16	17	18	19	20	21	
22	23	24	25	26	27	28	
29	30	31					

MODEL ROZÍŘENÝ STYK							
PO	ÚT	ST	ČT	PÁ	SO	NE	
1	2	3	4	5	6	7	
8	9	10	11	12	13	14	
15	16	17	18	19	20	21	
22	23	24	25	26	27	28	
29	30	31					

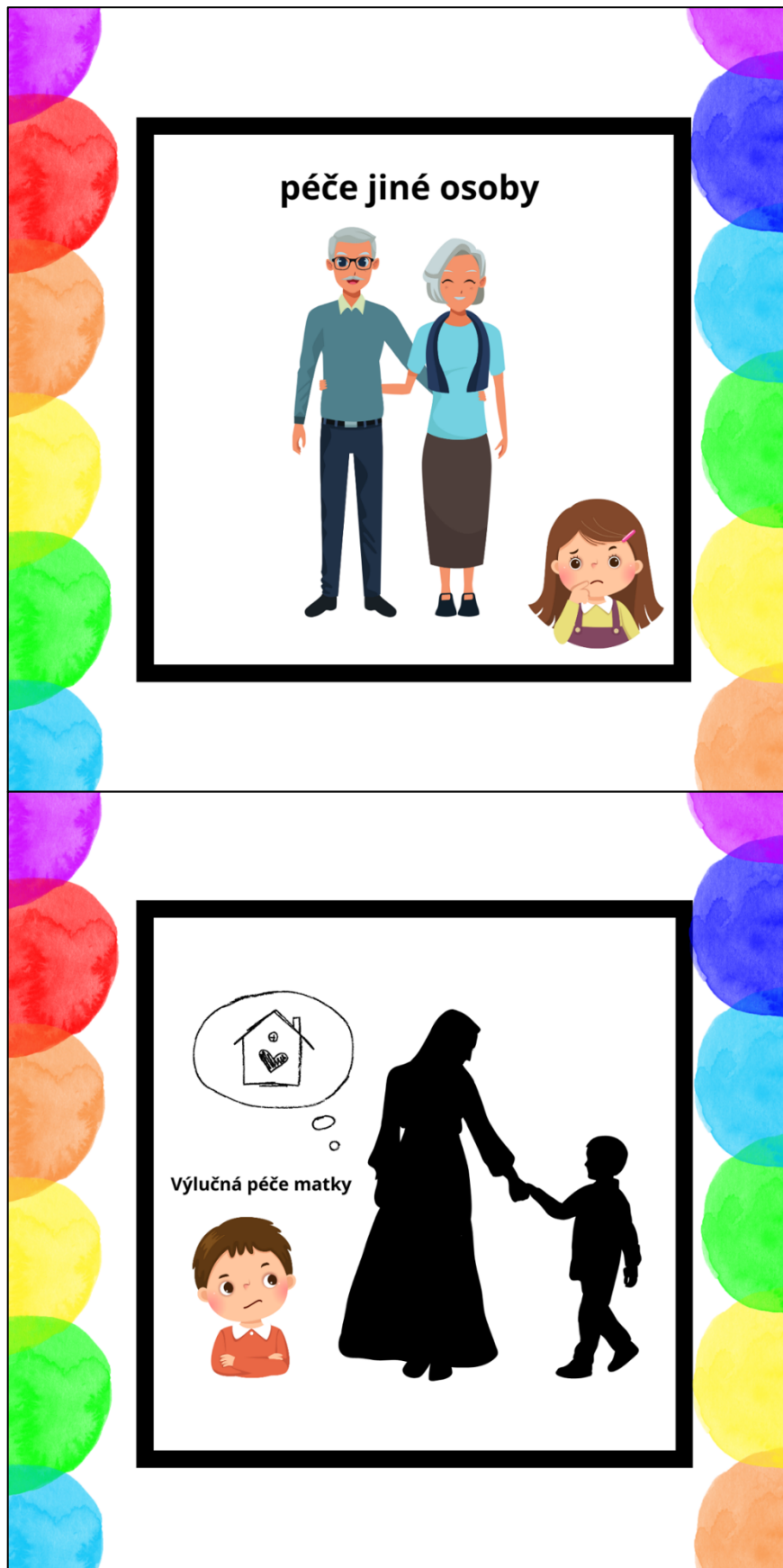
MODEL ROZÍŘENÝ STYK 2							
PO	ÚT	ST	ČT	PÁ	SO	NE	
1	2	3	4	5	6	7	
8	9	10	11	12	13	14	
15	16	17	18	19	20	21	
22	23	24	25	26	27	28	
29	30	31					

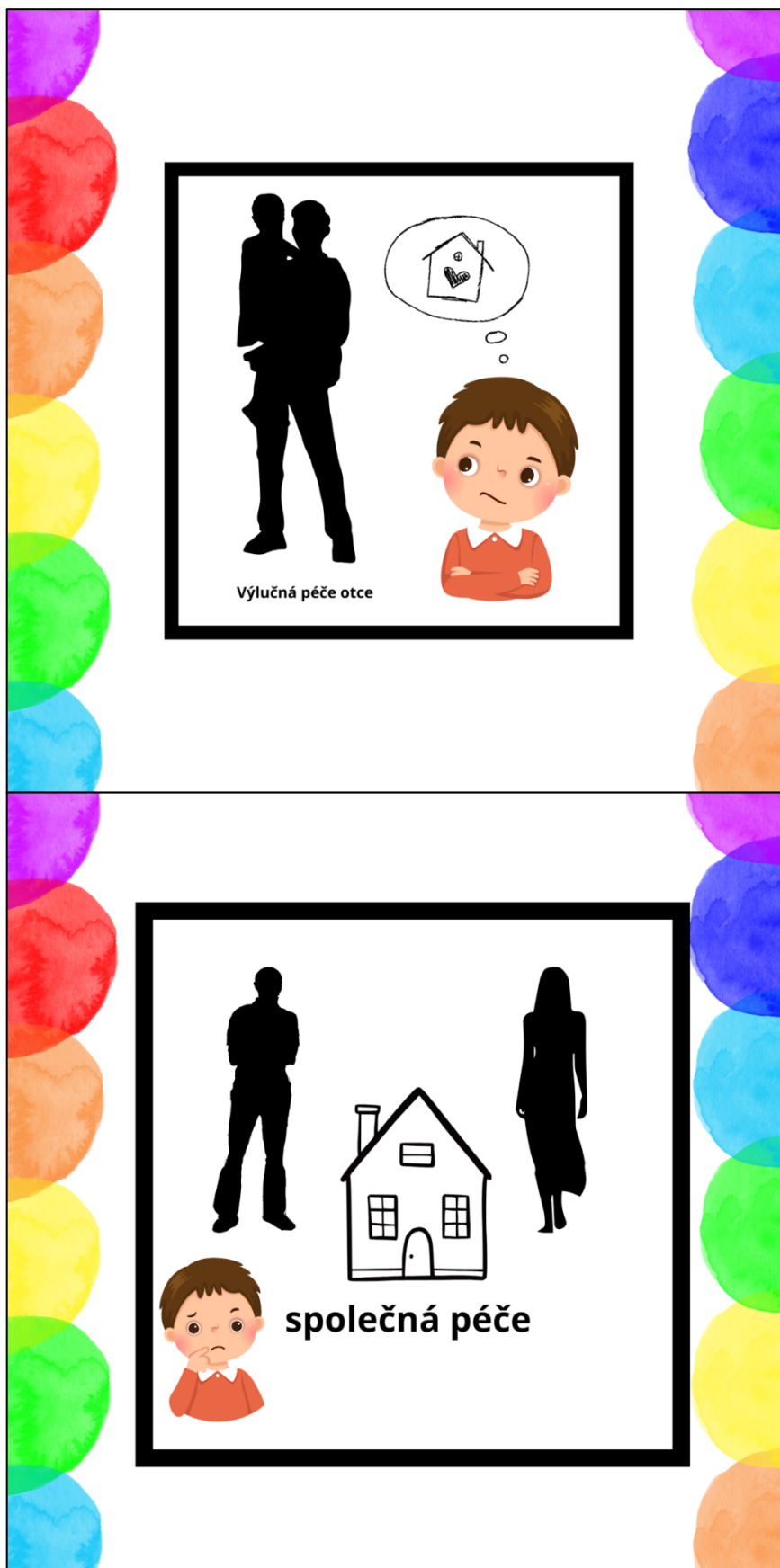
MODEL PROSTÝ STYK							
PO	ÚT	ST	ČT	PÁ	SO	NE	
1	2	3	4	5	6	7	
8	9	10	11	12	13	14	
15	16	17	18	19	20	21	
22	23	24	25	26	27	28	
29	30	31					

MODEL 2-2-5							
PO	ÚT	ST	ČT	PÁ	SO	NE	
1	2	3	4	5	6	7	
8	9	10	11	12	13	14	
15	16	17	18	19	20	21	
22	23	24	25	26	27	28	
29	30	31					

MODEL REZ PŘESPÁNÍ							
PO	ÚT	ST	ČT	PÁ	SO	NE	
1	2	3	4	5	6	7	
8	9	10	11	12	13	14	
15	16	17	18	19	20	21	
22	23	24	25	26	27	28	
29	30	31					

MODEL MINIMÁLNÍ STYK							
PO	ÚT	ST	ČT	PÁ	SO	NE	
1	2	3	4	5	6	7	
8	9	10	11	12	13	14	
15	16	17	18	19	20	21	
22	23	24	25	26	27	28	
29	30	31					

Střídavá péče týdenní

Střídavá péče po 14náci dnech

$7+7$

Různé modely střídavé péče

PO	ÚT	ST	ČT	PÁ	SO	NE
1	2	3	4	5	6	7
8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28
29	30	31				

PO	ÚT	ST	ČT	PÁ	SO	NE
1	2	3	4	5	6	7
8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28
29	30	31				

PO	ÚT	ST	ČT	PÁ	SO	NE
1	2	3	4	5	6	7
8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28
29	30	31				

PO	ÚT	ST	ČT	PÁ	SO	NE
1	2	3	4	5	6	7
8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28
29	30	31				

PO	ÚT	ST	ČT	PÁ	SO	NE
1	2	3	4	5	6	7
8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28
29	30	31				

PO	ÚT	ST	ČT	PÁ	SO	NE
1	2	3	4	5	6	7
8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28
29	30	31				

PO	ÚT	ST	ČT	PÁ	SO	NE
1	2	3	4	5	6	7
8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28
29	30	31				

PO	ÚT	ST	ČT	PÁ	SO	NE
1	2	3	4	5	6	7
8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28
29	30	31				

péče jiné osoby

